

ได้ 8 คะแนน อันดับ 4 ได้ 7 คะแนน อันดับ 5 ได้ 6 คะแนน อันดับ 6 ได้ 5 คะแนน อันดับ 7 ได้ 4 คะแนน อันดับ 8 ได้ 3 คะแนน อันดับ 9 ได้ 2 คะแนน และอันดับ 10 ได้ 1 คะแนน ตามลำดับ จากการประเมินผล พบร่วมกับสถานที่ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ที่ชาวนาเห็นว่าเกิดท่องเที่ยวครัวป่าเยือน 10 อันดับ ได้แก่

1. วัดภูมินทร์	ได้ 397 คะแนน
2. วัดพระธาตุแข็ง	ได้ 308 คะแนน
3. พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ น่าน	ได้ 300 คะแนน
4. วัดหนองป้า	ได้ 280 คะแนน
5. วัดช้างค้ำ	ได้ 220 คะแนน
6. วัดหนองแดง	ได้ 182 คะแนน
7. วัดเบึงสกัด	ได้ 117 คะแนน
8. วัดดอนมูล	ได้ 94 คะแนน
9. วัดร้องแสง	ได้ 92 คะแนน
10. วัดพระธาตุเขาน้อย	ได้ 77 คะแนน

ดูตำแหน่งที่ตั้งของสถานที่ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ทั้ง 10 อันดับ ในภาพที่ 4.3

จากแผนที่ (ภาพที่ 4.3) พบร่วม สถานที่ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมส่วนใหญ่อยู่ตอนกลาง และทางเหนือตอนล่างของจังหวัด คือ ที่อำเภอเมืองน่าน กิ่งอำเภอภูเพียง อำเภอท่ารังผา อำเภอปัว และอำเภอเชียงกลาง ส่วนตำแหน่งที่ตั้งของสถานที่ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม อันดับที่ 1 ถึง อันดับที่ 10 พร้อมข้อมูลที่นำเสนอเจ้าเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวแต่ละแห่งโดยสังเขป มีดังนี้

วัดภูมินทร์

วัดภูมินทร์ตั้งอยู่ถนนพากอง อ.เมืองน่าน อยู่ใกล้กับวัดพระธาตุช้างค้ำ สร้างขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2139 มีอายุกว่า 412 ปี จากล่าวยังได้รับการบูรณะอภิสาน ให้เป็นวัดในรัฐบาลเมืองที่เป็นมรดกทาง ภูมิปัญญาชั้นเอกที่บรรพชนชาวนาได้บรรจงรังสรรคไว้เพื่อให้อนุชนรุ่นหลังได้ศึกษาและภูมิใจ

จากพงศาวดารเมืองน่าน ได้เล่าไว้ว่า วัดภูมินทร์สร้างขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2139 โดยพระเจต บุตรพระมหาภูมินทร์ หลังจากที่ทรงครองน่านได้ 6 ปี มีปรากฏในคัมภีร์เมืองเหนืออว่า เดิมชื่อ “วัด พระมหาภูมินทร์” แต่ตอนหลังชื่อวัดเพี้ยนไปจากเดิมเป็นวัดภูมินทร์ (อนุรัตน์ และ ศิริศักดิ์, 2544: 42) ส่วนเหตุผลที่ผู้ตบอบแบบสถาปัตยกรรมให้เป็นวัดภูมินทร์คือสถานที่ท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวไม่ควรพลาด ที่จะไปเยือน คือ เห็นว่าวัดภูมินทร์นั้นเป็นแหล่งศิลปกรรมชั้นเยี่ยมของจังหวัดน่าน โดยเด่นทั้งด้าน สถาปัตยกรรม และจิตวิญญาณอันสวยงามและทรงคุณค่ายิ่ง กล่าวคือ มีพระอุโบสถอันวิจิตรงดงาม

โดยเด่นเป็นเอกลักษณ์ด้วยทรงจตุรมุขซึ่งดงตามแปลกดตามเมืองที่ได้ ภายในประดิษฐานพระพุทธชูปางมารวิชัย 4 องค์ หันหน้าออกสู่ประตูทั้งสี่ นอกจานนี้การที่รัฐบาลไทยสมัยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ถนนทมหิดล รัชกาลที่ 8 ได้พิมพ์ฐานวิหารวัดภูมิโนทูลในฉบับตราใบละ 1 บาท สร้างความภูมิใจให้แก่ชาวบ้านเป็นอย่างยิ่งและทำให้วัดดังกล่าวเป็นที่รู้จักแพร่หลายเพิ่มขึ้น ปัจจุบันมีนักท่องเที่ยวให้ความสนใจไปเยือนจำนวนมากทั้งทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ

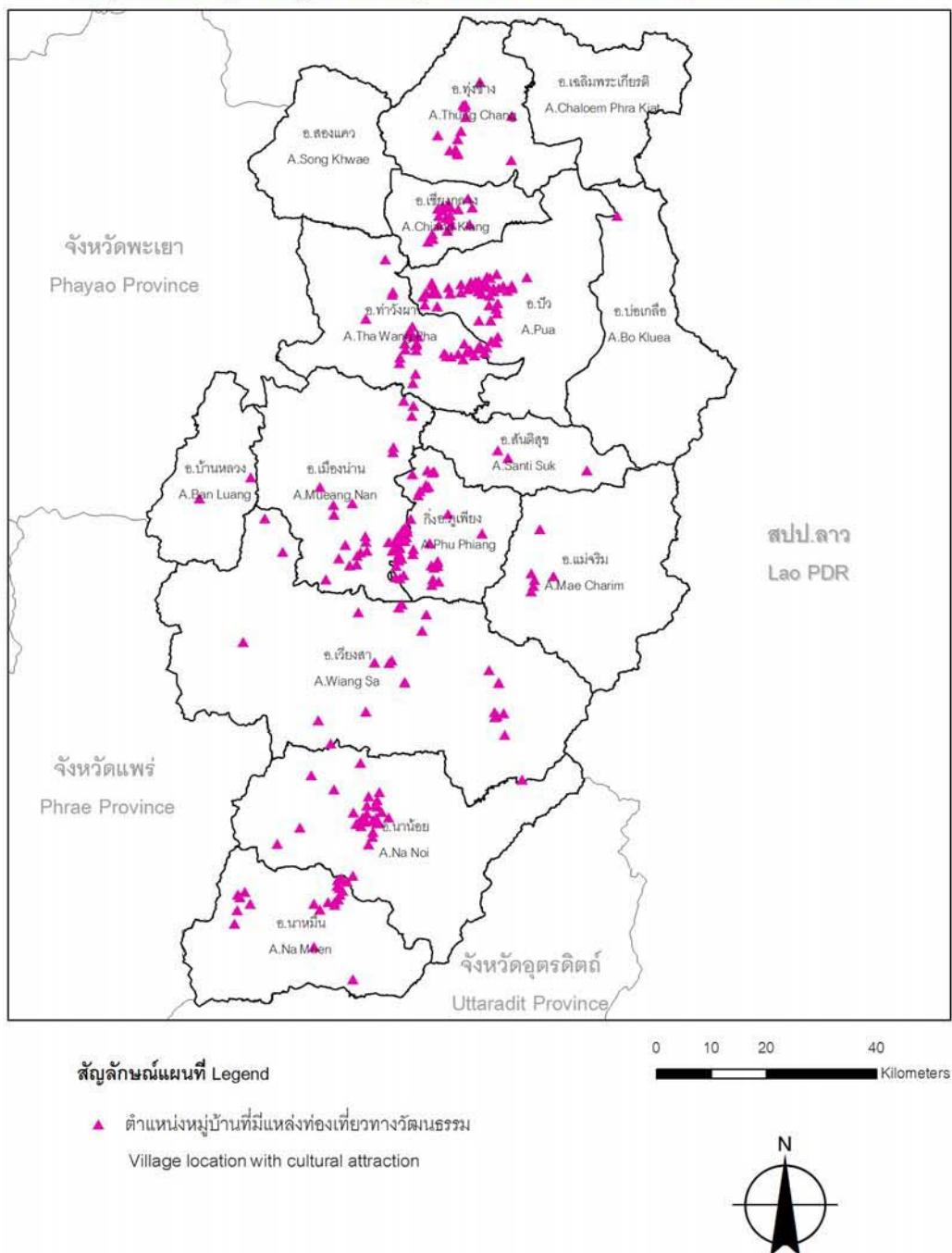
ภายในวัดภูมิโนทูลมีจิตรกรรมฝาผนังอันดงตามและทรงคุณค่าที่มีอายุมากกว่า 200 ปี ซึ่งแสดงถึงวิถีชีวิต วัฒนธรรมของชาวบ้านในอดีตไว้อย่างแจ่มชัด ภาพจิตรกรรมที่โดยเด่นเป็นพิเศษคือ ภาพเหมือนบุคคลซึ่งสันนิษฐานว่าเป็นภาพเหมือนของเจ้าอนันตราชธิเดชผู้สถาปัตยังรัตน์วัดครังใหญ่เมื่อปี พ.ศ. 2418 และภาพวิถีชีวิตของชาวบ้านในอดีต เช่น ภาพชายหนุ่มหลงสาวกำลังเกี้ยวพาราสีกัน ชายหนุ่มเปลือยอกทำให้เห็นรอยสักทั้งที่แขน ไหล่ หน้าอก ห้อง และหน้าขา เป็นการสักตามนิยมอันเป็นที่มาของ การเรียกคนกลุ่มนี้ว่า “ลาพุ่งคำ” เป็นที่สังเกตว่าซ่างผู้วัดได้ใส่อารมณ์ความรู้สึกลงใบหน้าผู้คนอย่างเต็มที่ซึ่งถือเป็นเอกลักษณ์และแตกต่างจากงานจิตรกรรมของทางภาคกลาง ภายในพระวิหารยังมีภาพเขียนเรื่องคันธกุมาชาดกและพุทธประวัติตามพงศาวดารเมืองน่าน นอกจานนี้บริเวณหน้าวัดเป็นลานกว้างที่เรียกว่า “ช่วงเมือง” มีความสำคัญมาตั้งแต่โบราณ ปัจจุบันใช้เป็นลานจัดพิธีสำคัญต่าง ๆ

วัดพระธาตุแข็งแห้ง

วัดพระธาตุแข็งแห้ง ตั้งอยู่ห่างจากตัวเมืองน่านไปทางกิ่งอำเภอภูเพียง ประมาณ 2 กิโลเมตร เป็นปูชนียสถานอันศักดิ์สิทธิ์คู่บ้านคู่เมืองน่านมาช้านาน เดิมเป็นศูนย์กลางเมืองน่าน เก่าสมัยพญาการเมือง เจ้าเมืองน่าน ราว 600 ปีมาแล้ว แม้ตัวเมืองน่านจะย้ายมาตั้งอยู่ที่บริเวณปัจจุบันแต่พระธาตุแข็งแห้งยังคงเป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวบ้านมีเศื่อนคลาย ซึ่งสอดคล้องกับเหตุผลที่ผู้ตออบแบบสอบถามเห็นว่าวัดพระธาตุแข็งแห้งเป็นสถานที่ท่องเที่ยวนักท่องเที่ยวไม่ควรพลาดที่จะไปเยือน ด้วยวัดแห่งนี้เป็นวัดที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์เกี่ยวข้องกับการสร้างเมืองน่าน มีพระธาตุเก่าแก่ที่ประดิษฐานพระบรมสารีริกธาตุอันศักดิ์สิทธิ์ที่ได้อัญเชิญมาจากอาณาจักรสุโขทัย และพระธาตุดังกล่าวได้อัญเชิญบ้านคู่เมืองน่านมาช้านาน

ตามตำนานเดิมและพงศาวดารเมืองน่านเล่าว่า พระธาตุองค์นี้สร้างขึ้นราษฎรศตวรรษที่ 19 คือ ระหว่าง พ.ศ. 1896-1902 เจ้าพระยาการเมือง เจ้าผู้ครองนครปัวได้เดินทางไปยังกรุงสุโขทัย เพื่อช่วยพระยาโสปตตอกันทิ เจ้าผู้ครองเมืองสุโขทัยสร้างวัดอภัยหลวง และได้รับพระธาตุพระพิมพ์และเงินจากสุโขทัยเพื่อตออบแทนน้ำใจและเชื่อมสัมพันธ์ไม่ตึง เจ้าพระยาการเมืองจึงอัญเชิญ

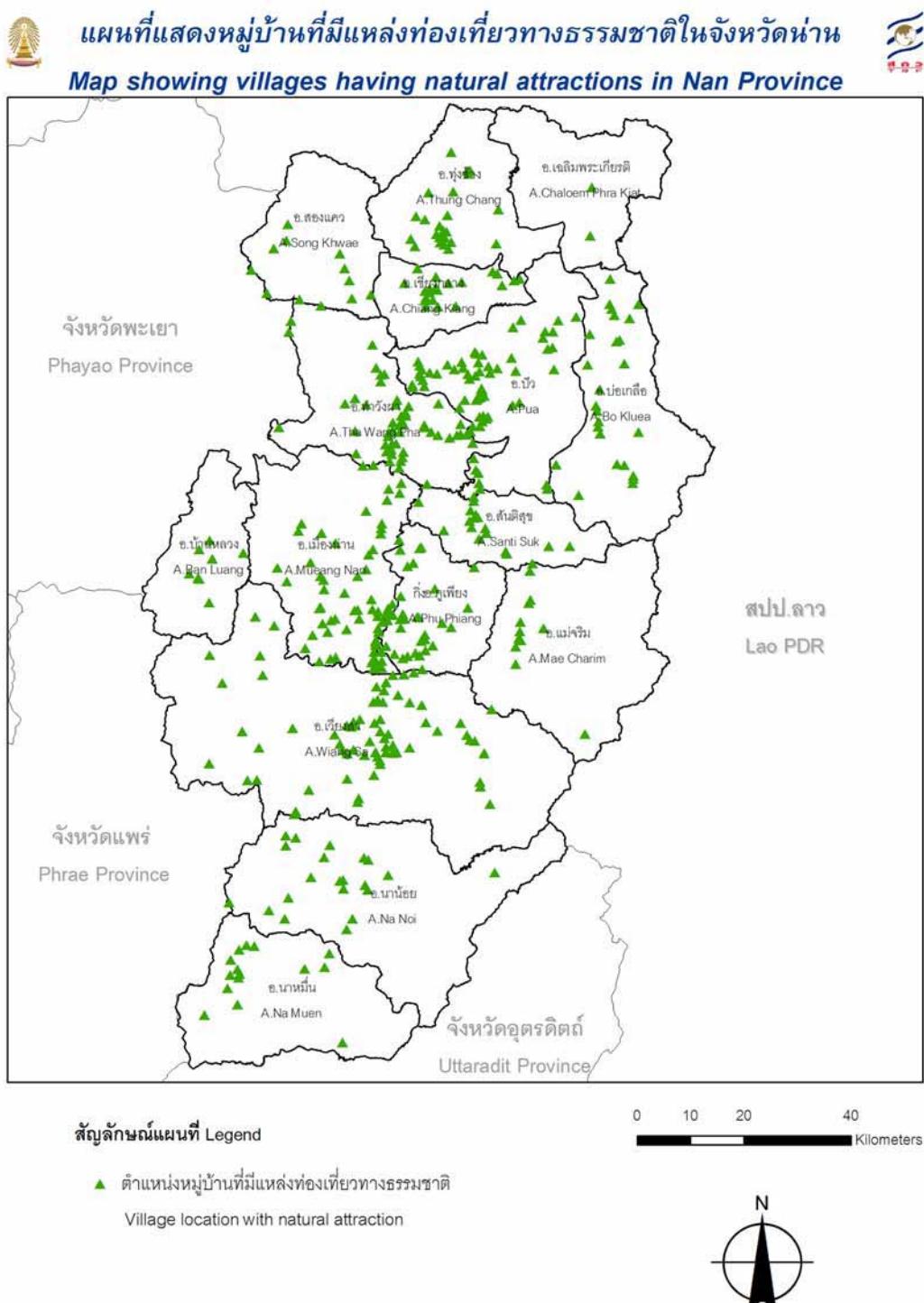
แผนที่แสดงหมู่บ้านที่มีแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในจังหวัดน่าน
Map showing villages having cultural attractions in Nan Province

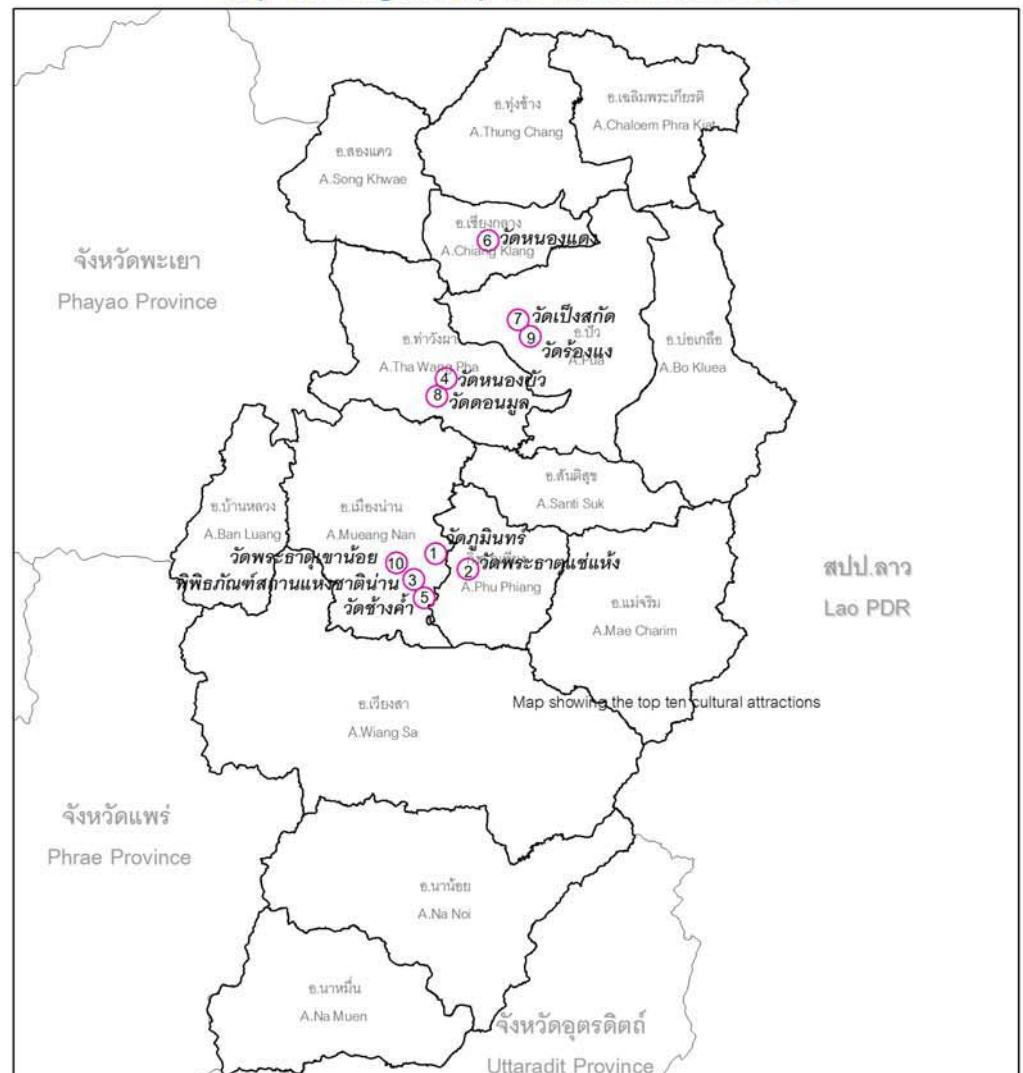
คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และประชาคมน่าน
 Faculty of Arts, Chulalongkorn University and the Nan Community

ได้รับทุนสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
 Funded by the Thailand Research Fund (TRF)

ภาพที่ 4.1 แผนที่แสดงหมู่บ้านที่มีแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในจังหวัดน่าน

แผนที่แสดงตำแหน่งแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่ควรไปเยือน 10 อันดับแรก
Map showing the top ten cultural attractions

สัญลักษณ์แผนที่ Legend

● แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม Cultural attraction

0 12.5 25 50 Kilometers

คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และประชาคมน่าน
 Faculty of Arts, Chulalongkorn University and the Nan Community

ได้รับทุนสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกอ.)
 Funded by the Thailand Research Fund (TRF)

ภาพที่ 4.3 แผนที่แสดงตำแหน่งแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่ควรไปเยือน 10 อันดับแรก

พระธาตุและพระพิมพ์กลับมาอย่างเมืองป่าแล้วสร้างเจดีย์พระธาตุแข็งแห่งนี้ ตามคำแนะนำนำของมหาเถระธัมมนาบาลซึ่งร่วมเดินทางมาจากสุไหทัย จากกล่าวไว้ว่าพุทธศาสนาลัทธิลังกาวงศ์รวมทั้งรูปแบบศิลปกรรมแบบสุไหทัยได้เผยแพร่สู่ดินแดนล้านนาตั้งแต่นั้นมา (อนุวัตโน และ ศิริศักดิ์, 2544: 41)

องค์พระธาตุแข็งเป็นทรงระฆัง หุ้มด้วยทองจังโก้ ปิดทองคำเปลวสีเหลืองอ่อนๆ ร่วมตลอดทั้งองค์ มีความสูงใหญ่ รูปแบบของพระธาตุแข็งนั้น สันนิษฐานว่าได้รับอิทธิพลจากเจดีย์พระธาตุหิรุกุญญายี่ย นอกจานี้พระธาตุแข็งยังเป็นพระธาตุประจำวันเกิดของคนปีเถาะ ตามคติความเชื่อทางนักชัตトラ และในทุกปี ในเดือนหนึ่ง หรือวารเดือนมีนาคมจะมีการจัดงานมัสการและปิดทองประจำปี โดยจะมีการจัดมหรสพสมโภชและมีการจุดบอไฟเพื่อเป็นพุทธบูชา

ภายในวัดพระธาตุแข็งยังมีสิ่งปลูกสร้างที่สำคัญ คือ วิหารประดิษฐาน “พระพุทธรูปทันใจ” ที่ชานในศรีษะและให้ความเคารพเป็นอย่างยิ่ง ด้วยเหตุที่ว่าพระพุทธรูปดังกล่าวเป็นที่เลื่องลือในเรื่องความศักดิ์สิทธิ์มาช้านาน และมีวิหารพระนອน บันไดพญาค้ออันงดงาม ซึ่งเป็นงานตั้นแบบด้านศิลปกรรมอันทรงคุณค่าที่ผสมผสานพุทธประชญาไว้ในงานสถาปัตยกรรมได้อย่างกลมกลืน

พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ น่าน

พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ น่าน เป็นพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติส่วนภูมิภาคที่สำคัญแห่งหนึ่งของทางภาคเหนือ มีการจัดแสดงที่นำเสนอและแตกต่างจากพิพิธภัณฑ์ทั่วไป คือ จัดแสดงในส่วนที่เป็นประวัติ โบราณคดี และส่วนชาติพันธุ์วิถียາอย่างเป็นระบบระเบียบ ไม่ซับซ้อน และมีการแบ่งเป็นห้องต่าง ๆ ง่ายต่อการศึกษาและทำความเข้าใจ นอกจากนี้อาคารพิพิธภัณฑ์ยังเคยเป็นคุ้มเจ้าเมืองน่านซึ่งสร้างบรรยายกาศในการเข้าชมเรื่องราวในอดีตเกี่ยวกับเมืองน่านได้เป็นอย่างดี

ส่วนเหตุผลที่ผู้ดูแลแบบสอบถามเห็นว่าพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ น่าน คือสถานที่ท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวไม่ควรพลาดที่จะไปเยือน คือ การเป็นแหล่งรวบรวมองค์ความรู้ หลากหลายสาขาอันสละทิโหนให้เห็นถึงความเป็นมาและมรดกทางภูมิปัญญาของบรรพชนน่าน ทั้งในด้านประวัติศาสตร์ โบราณคดี ศิลปะ ชาติพันธุ์วิถยาในแต่ละห้องถิน กล่าวได้ว่าพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ น่าน เป็นสถานที่สามารถเล่าเรื่องราว ความเป็นมาเกี่ยวกับจังหวัดน่านให้แก่ผู้มาเยือนได้ค่อนข้างครอบคลุมและดีที่สุดแห่งหนึ่ง อาคารพิพิธภัณฑ์เดิมเป็น “หอคำ” ที่พระเจ้าสุวิยพงษ์ผู้ตัดสินใจ พระเจ้าน่านทรงสร้างขึ้นเป็นที่ประทับเมื่อปี พ.ศ. 2446 การจัดแสดงแบ่งออกเป็นสองส่วน

ชั้นบนของตัวอาคารเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ ศิลปะ และโบราณคดี จัดแสดงเรื่องราวเกี่ยวกับประวัติศาสตร์เมืองน่าน การสร้างเมืองและโบราณสถานที่สำคัญ เช่น สายราชวงศ์

ผู้ครองนคร รูปถ่ายโบราณ งานประณีตศิลป์ เครื่องใช้ เงินตรา อาวุธ ศิลาราชีก รวมถึงเรื่องราวทางศิลปะและโบราณคดี เริ่มตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ที่เริ่มปรากฏหลักฐานด้านการอยู่อาศัย ของมนุษย์ในพื้นที่ແບดังหวัดน่าน สมัยประวัติศาสตร์ อิทธิพลของศิลปะล้านนาและสุโขทัย ที่ก่อให้เกิดวิวัฒนาการทางรูปแบบศิลปะช่างสกุลเมืองน่าน โบราณวัตถุต่าง ๆ รวมถึง งาช้างคำ ซึ่งเป็นของสำคัญคู่บ้านคู่เมืองน่านมาเด่นโบราณ

ส่วนชั้นล่างจัดแสดงเรื่องราวทางด้านชาติพันธุ์ไทยเกี่ยวกับคนเมือง และชนกลุ่มน้อยผ่าต่าง ๆ ที่อาศัยอยู่ในเขตจังหวัดน่าน ได้แก่ ลือ มัง เมียน และตองเหลือง

วัดหนองบัว

วัดหนองบัว เป็นอีกหนึ่งผลงานทางสถาปัตยกรรมและจิตรกรรมชิ้นเอกของเมืองน่าน ตั้งอยู่ในหมู่บ้านไทรลือที่อยู่ร่วมกันอย่างสงบร่มเย็น คือ หมู่บ้านหนองบัว ตำบลป่าคา อำเภอท่าวังผา สร้างขึ้นก่อนปี พ.ศ. 2300 มีอายุมากกว่า 200 ปี เหตุผลที่ผู้ดูดบุบแบบสอดคล้องเสนอให้วัดหนองบัวเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวไม่ควรพลาดที่จะไปเยือน คือ การที่วัดหนองบัวเป็นวัดของชาวไทยซึ่งอพยพมาจากแคว้นสิบสองปันนา ที่ยังคงดำเนินเอกลักษณ์ของสถาปัตยกรรมแบบไทยลือได้เป็นอย่างดี มีพิพิธภัณฑ์ยังคงรักษาสถาปัตยกรรมแบบไทยลือ ภายใต้พิพิธภัณฑ์มีภาพจิตรกรรมฝาผนังเรื่องราวเกี่ยวกับจันคาชาดก ซึ่งเป็นหนึ่งในปัญญาสชาดก ภาพจิตรกรรมหลายภาพเขียนเกี่ยวกับการผจญภัย การประสนบัญามากมายแต่สามารถผ่านพ้นไปได้ด้วยการทำความดี นอกจากนี้ภาพจิตรกรรมยังแสดงวิถีการดำเนินชีวิต สภาพสังคม พิธีกรรมทางศาสนา การแต่งกาย ของชาวไทยลือในสมัยก่อน แม้วัดหนองบัวจะมีจุดเด่นที่วิหารและภาพเขียนจิตรกรรมฝาผนังเหมือนวัดภูมินทร์ แต่ความงามของวัดแห่งนี้แตกต่างไปจากวัดภูมินทร์ ซึ่งเป็นวัดหลวง ด้วยวัดหนองบัวเป็นวัดของชาวบ้าน ลักษณะการตกแต่งภายใต้วิหารจึงเรียบง่ายกว่า อย่างไรก็ตามวัดหนองบัวเป็นวัดที่แสดงให้เห็นถึงมรดกทางภูมิปัญญาชาวบ้าน เป็นแหล่งศึกษาวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชาวไทยลือในสมัยก่อน และเป็นวัดที่ทรงคุณค่าในด้านสถาปัตยกรรมพื้นบ้านที่หาชมได้ยากแห่งหนึ่ง

นอกจากเที่ยวชมวัดแล้ว บริเวณโดยรอบวัดรายล้อมด้วยบ้านใหญ่และเก่าแก่ของชาวไทยลือ ซึ่งชาวไทยลือที่หมู่บ้านดังกล่าวได้เล่าไว้ว่าพื้นที่นี้มีเจ้าหลวงเมืองล่าเป็นผู้นำ เมื่อเดินเที่ยวชมบ้านไทยลือ เราจะสัมผัสถึงความร่วมรื่น ความเป็นอยู่ที่เรียบง่ายและการดำเนินชีวิตที่เป็นหนึ่งเดียวกับธรรมชาติ ลักษณะบ้านเรือน อาทิ ภาพหนิงไทยลือเก็บฝ่าย หรือ นั่งทอผ้าอยู่ใต้ถุนบ้าน ด้วยเหตุผลดังที่กล่าว วัดหนองบัวจึงเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมอันสำคัญแห่งหนึ่ง

วัดพระธาตุช้างค้ำ

วัดพระธาตุช้างค้ำวรวิหาร ตั้งอยู่บนถนนสุริยพงษ์ ใกล้กับวัดภูมินทร์ พญาภูเข่งเป็นผู้สร้างขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 1949 มีอายุราก 600 ปี วัดช้างค้ำมีเอกลักษณ์ คือ เจดีย์ช้างค้ำรูปช้างปูนปั้น เพียงครึ่งตัวแบกกองค์พระเจดีย์เป็นศิลปะสมัยสุโขทัย เจดีย์นี้แม้จะได้รับการซ่อมแซมหลายครั้งแต่ก็ยังคงรูปแบบเดิมที่ได้รับอิทธิพลจากเจดีย์ช้างล้อมศิลปะสุโขทัย ซึ่งนับว่าเป็นหลักฐานทางสถาปัตยกรรมแห่งเดียวที่แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดระหว่างน่านกับสุโขทัยในช่วงกลางพุทธศตวรรษที่ 19-20 ทั้งความลัมพันธ์ในฐานะเมืองประเทศาชและความสัมพันธ์ทางเครือญาติระหว่างผู้ครองราชวงศ์ภูคากับกษัตริย์ในราชวงศ์พระร่วงแห่งสุโขทัย รวมถึงความสัมพันธ์ทางด้านศาสนา

ส่วนเหตุผลที่ผู้ตบแบบสอบตามเห็นว่าวัดช้างค้ำ คือสถานที่ท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวไม่ควรพลาดที่จะไปเยือน คือ การที่วัดดังกล่าวเป็นวัดศักดิ์สิทธิ์เป็นที่ประดิษฐานพระบรมสารีริกธาตุ เป็นวัดที่เจ้าผู้ครองนครน่านให้ความเคารพนับถือ และทำนุบำรุงสืบต่องกันมา นอกจากนี้วัดดังกล่าวยังเป็นที่ที่เคยประกอบพิธีสำคัญ คือ พิธีถือน้ำพิพัฒ์สัตยา และเป็นที่ประดิษฐานพระพุทธชูปคุบ้านคู่เมืองน่าน คือ พระพุทธชันนทบุรีศิริคากยมุนี เป็นพระพุทธชูปทองคำปางลีลา มีพุทธลักษณะที่สวยงามมาก สร้างขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 1969 โดยเจ้าจั่วพาราพาสุน เจ้าผู้ครองนครน่าน องค์ที่ 14แห่งราชวงศ์ภูคาก ได้มหุ้นรักหุ้นปูนลงไว้เพิ่งจะคันพบว่าภายในเป็นทองคำเมื่อวันที่ 9 พฤศจิกายน พ.ศ. 2498 โดยนักโบราณคดีชื่อนายอเล็กซานเดอร์ กริสโอลด์ และนายไกรศรี นิมมานเหมินท์

สิ่งปลูกสร้างอันสำคัญของวัดช้างค้ำ ยังได้แก่ หอพระไตรปิฎกที่ใหญ่ที่สุดแห่งหนึ่งในประเทศไทย ซึ่งเป็นที่เก็บรวบรวมใบลานจารึกและอักษรธรรมจำนวนมาก

วัดหนองแดง

วัดหนองแดง เป็นวัดของชาวไทยลือ ตั้งอยู่ที่ตำบลเปือ อำเภอเชียงกลาง สร้างขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2330 โดยความศรัทธาร่วมกันของชาวบ้านไทยลือและไทยพวน เหตุผลที่ผู้ตบแบบสอบตามเห็นว่า วัดหนองแดงเป็นวัดที่ควรค่าแก่การเยี่ยมชม คือ การเป็นวัดที่ดงดามด้วยสถาปัตยกรรมไทยลือ โดยเฉพาะประวัติการเป็นอาคราภกอธิสูรีปูน หลังคาเป็นแป้นเกล็ด ซุกพ้าลักษณะรูปนกหัสดีลิงค์(นกที่มีศีริจะเป็นช้างตัวเป็นหงส์ชิงช้างไทยลือเชื่อว่าเป็นสัตว์ขั้นสูงจากสรวงสวรรค์) ภายในวิหารมีศิลปะปัตตุที่มีคุณค่าจำนวนมาก เช่น พระประธานลักษณะพื้นเมืองล้านนาปางมารวิชัยมีพญานาคพันรอบ ธรรมสาร์ทรงบุษบกฐานก่อปูนติดกับพื้นวิหาร สัตตภัณฑ์(เชิงเทียน) เครื่องสูงจำลอง(เครื่องราชกุญแจภัณฑ์) เป็นต้น นอกจากนี้ภายในวิหารมีตรกกรหลังพระประธานยังแสดง

ถึงวิถีชีวิตของชาวไทยลื้อในอดีตได้อย่างน่าสนใจอีกด้วย กรมศิลปากรได้สำรวจและขึ้นทะเบียนโบราณสถานวัดหนองแดงเมื่อปี พ.ศ.2524

วัดพระธาตุเบึงสกัด

วัดพระธาตุเบึงสกัด ตั้งอยู่ที่ตำบลปัว อำเภอปัว จังหวัดน่าน ตั้งอยู่บนเนินเขาเตี้ย ๆ ภายในเมืองมีคันดินโบราณล้อมรอบ ผู้ตออบแบบสอบถามเห็นว่าคุณค่าของวัดพระธาตุเบึงสกัด น่าจะอยู่ที่การที่วัดดังกล่าวเป็นวัดสำคัญของเมืองปัวซึ่งเป็นเมืองเก่าแก่ เป็นเมืองที่สร้างขึ้นอย่างน้อยคือในสมัยพ่อขุนรามคำแหง เนื่องจากได้มีการบันทึกชื่อเมืองปัวไว้ในศิลาจารึกหลักที่ 1

กรมศิลปากรได้ขึ้นทะเบียนพระธาตุเบึงสกัดในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 12 สิงหาคม พ.ศ.2523

วัดดอนมูล

วัดดอนมูล ตั้งอยู่ที่ตำบลศรีภูมิ อำเภอท่าวังผา ก่อสร้างขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2380 ตรงกับสมัยรัชกาลที่ 3 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ซึ่งในช่วงสมัยดังกล่าวได้มีการกวาดต้อนและอพยพชาวไทยลื้อมา จากเมืองล้าเข้ามาอยู่ในพื้นที่อำเภอปัวและอำเภอท่าวังผา เหตุผลที่ผู้ตออบแบบสอบถามเห็นว่าวัดดอนมูลควรค่าแก่การเยี่ยมชม คือ การที่พระวิหารดอนมูลแสดงให้เห็นถึงความรุ่งเรืองทางศิลปกรรมของชาวไทยลื้อ พระวิหารวัดดอนมูลเป็นอาคารก่ออิฐถือปูน หลังคามุงด้วยแป้นเกล็ด ภายในพระวิหารมีองค์พระประธานที่เป็นฝิมือช่างพื้นถิ่น มีเครื่องสูงสำหรับบูชาสัตภัณฑ์และมีธรรมาสน์ที่งดงาม นอกจากนี้ตุ้งที่อยู่ภายในพระวิหารได้บอกถึงเรื่องราว และวัฒนธรรมของคนในชุมชนในสมัยก่อนได้เป็นอย่างดี

กรมศิลปากรได้ประกาศขึ้นทะเบียนพระวิหารวัดดอนมูลในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 6 ตุลาคม พ.ศ.2543

วัดร้องแหง

วัดร้องแหง ตั้งอยู่ที่บ้านร้องแหง ตำบลลวนคร อำเภอปัว ผู้ตออบแบบสอบถามเห็นว่าวัดร้องแหง เป็นโบราณสถานที่เก่าแก่ และมีคุณค่าในด้านการแสดงให้เห็นถึงเอกลักษณ์ทางด้านศิลปวัฒนธรรมอันดงงามของชาวไทยลื้อ

วัดพระธาตุเขาน้อย

วัดพระธาตุเขาน้อย เป็นปูชนียสถานที่เก่าแก่และสำคัญยิ่งแห่งหนึ่งของจังหวัดน่าน ตั้งอยู่บนดอยเขาน้อยที่บ้านเขาน้อย ตำบลดู่ใต้ อำเภอเมืองน่าน ซึ่งอยู่ทางทิศตะวันตกของเมือง

่น่าน หน้าวัดมีทางขึ้นเป็นบันไดนาคกว่า 300 ขั้น เหตุผลที่ผู้ต้องแบบสอบถามเห็นว่า วัดพระธาตุเขาน้อย คือสถานที่ท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวไม่ควรพลาดที่จะไปเยือน คือ การที่วัดดังกล่าวมีพระธาตุเก่าแก่ซึ่งเชื่อว่าเป็นที่บรรจุพุทธ舍สและพระบรมสารีริกธาตุ นอกจากนี้วัดดังกล่าวยังเป็นจุดเดียวที่ทำให้สามารถเห็นทัศนียภาพอันงดงามของเมืองน่านในมุมสูงได้

นักวิชาการสันนิษฐานว่า วัดพระธาตุเขาน้อยสร้างขึ้นในช่วงเวลาที่ใกล้เคียงกับการก่อสร้างพระธาตุแช่แห้ง วัดพระธาตุเขาน้อย น่าจะมีอายุมากกว่า 590 ปี ส่วนองค์พระธาตุเขาน้อยนั้น สร้างโดยมเหสีของพญาภูเขิง เจ้าผู้ครองนครน่าน ราษฎรศตวรรษที่ 20 ได้มีดำเนินเล่าถึงพระธาตุเขาน้อยว่า วันหนึ่งพญาภูเขิงกับพระนางประทุมวดีมเหสีได้เดินทางไปที่เขาน้อยเพื่อทอดพระเนตรบริเวณเมือง ขณะที่ประทับอยู่นั้นเกิดมีแสงประหลาดจับกลุ่มที่ต้องไม่แห่งหนึ่ง พญาภูเขิงทอดพระเนตรก็เกิดความปิติด้วยทรงทราบว่าเป็นอภินิหารของพระบรมธาตุจึงรับสั่งให้ข้าราชการบริหารชุดที่ต้องไม่แห่งนั้นในที่สุดก็พบผอบมีลักษณะคล้ายเตาปูนทองแดง ภายในมีห่อผ้าบริสุทธิ์ ต่อมามาได้อัญเชิญพระธาตุบรรจุในอุโมงค์ศิลาและสร้างเจดีย์สูงทับปากอุโมงค์ไว้ ชื่งก็คือพระธาตุเขาน้อยในปัจจุบัน กรมศิลปากรได้สำรวจและขึ้นทะเบียนวัดพระธาตุเขาน้อยเป็นโบราณสถานเมื่อปี พ.ศ. 2523

จุดชมทิวทัศน์ของวัดพระธาตุเขาน้อยอยู่บริเวณลานปูนพระพุทธรูปปางลีลาองค์ใหญ่ (พระพุทธมหามุคุมงคลนันทบุรีศรีเมืองน่าน สร้างขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2542) จากจุดดังกล่าวสามารถมองเห็นเมืองน่านทั้งเมือง เห็นตึกรามบ้านช่อง สนามบิน ห้องน้ำ โดยมีขุนเขาใหญ่น้อยเป็นฉากหลัง และเห็นพระธาตุแช่แห้งบนเนินเขาเล็ก ๆ อีกด้วย นอกจากจะได้สัมผัสรความงดงามของเมืองน่านแล้ว ยังแสดงให้เห็นถึงลักษณะการตั้งเมืองของทางภาคเหนือที่มักเลือกทำเลที่ตั้งบนที่ราบหุบเขาอีกด้วย

ทุกปีเมื่อถึงวันขึ้น 15 ค่ำเดือน 8 ของทางเหนือซึ่งตรงกับช่วงวันวิสาขบูชา จะมีการทำบุญตักบาตรและสรงน้ำพระธาตุ ในตอนกลางคืนจะมีพระภิกษุสงฆ์จากวัดต่าง ๆ ในจังหวัดน่านจำนวนมากและมีประชาชนชาวน่านหลังไหลงมาร่วมกันเวียนเทียนรอบองค์พระธาตุ นอกจากนี้ ก่อนที่จะเวียนเทียนทางวัดยังจัดให้มีการเทศน์ทำนองน่าร มีมหรสพสมโภชและมีการจุดบอกรไฟเป็นพุทธบูชาด้วย

สวนสถานที่ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมอื่น ๆ ที่ผู้ต้องแบบสอบถามเห็นว่ามีคุณค่าและเชิงชวนให้ไปท่องเที่ยวที่อยู่ในอันดับอื่น ๆ ที่ไม่ใช่ 10 อันดับดังที่ได้นำเสนอข้างต้น สวนใหญ่เป็นวัด เช่นกัน ได้แก่ วัดหัวข่วง วัดสวนตาล พระธาตุเจดีย์บิด พระธาตุคือเวียง พระธาตุจอมแจ้ง พระธาตุจอมพริก วัดมิงเมือง วัดพญาภู วัดพญาวัด นอกจากสถานที่ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมตามความเห็นของผู้ต้องแบบสอบถาม ยังได้แก่ แหล่งเตาเผาและเครื่องเคลือบบ้านบ่อสาก อำเภอเมืองน่าน รวมถึงการท่องเที่ยวในลักษณะชมวิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ได้แก่ ชาวตองเหลือง

ชาวเขาเฝ่าเมียน ชาวลัวะ หรือ การชนประเพณีที่สำคัญต่าง ๆ เช่น ประเพณีแข่งเรือฉลอง佳ช้าง คำ ประเพณีแข่งเรือเล็กลุ่มน้ำယາວ ประเพณีกินดอกแดงของชาวลัวะ เป็นต้น

นอกจากสถานที่ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมแล้ว สถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติในจังหวัดน่านก็มีความน่าสนใจและมีความโดดเด่นไม่แพ้กัน ซึ่งจากการใช้เกณฑ์เดียวกันกับการตัดสินแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมดังที่กล่าวได้โดยละเอียดแล้ว พบว่า สถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติ 10 อันดับในจังหวัดน่าน มีดังนี้

1. อุทยานแห่งชาติดอยภูคา	ได้ 215 คะแนน
2. น้ำตกศิลาเพชร	ได้ 147 คะแนน
3. เสาดินนาน้อย	ได้ 134 คะแนน
4. ล่องแก่งน้ำว้า	ได้ 99 คะแนน
5. วนอุทยานแห่งชาติถ้ำผาดูบ	ได้ 88 คะแนน
6. อุทยานแห่งชาติศรีน่าน	ได้ 85 คะแนน
7. น้ำตกคาดม่าน	ได้ 73 คะแนน
8. อุทยานแห่งชาติแม่จริม	ได้ 56 คะแนน
9. อุทยานแห่งชาติถ้ำสะเกิน	ได้ 55 คะแนน
10. ปากนัย	ได้ 48 คะแนน

ดูตามนี้ของสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติในจังหวัดน่าน ในภาพที่ 4.4

จากแผนที่ (ภาพที่ 4.4) จะเห็นได้ว่า แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติทั้ง 10 อันดับ ของจังหวัดน่าน อยู่กระจายตัวโดยทั่วไป จากบริเวณใต้สุดของจังหวัดไปยังบริเวณเหนือสุดของจังหวัด คือ ที่อำเภอนาหมื่น อำเภอนาน้อย อำเภอแม่จริม อำเภอเมืองน่าน อำเภอป่าแดด อำเภอปัว อำเภอเชียงกลาง และที่อำเภอสองแคร

ส่วนตามนี้ที่ตั้งของสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติ อันดับที่ 1 ถึง อันดับที่ 10 พร้อมด้วยข้อมูลที่น่าสนใจเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวแต่ละแห่งโดยลังเข้าไป มีดังนี้

อุทยานแห่งชาติดอยภูคา

อุทยานแห่งชาติดอยภูคา ครอบคลุม 8 อำเภอในจังหวัดน่าน คือ อำเภอเฉลิมพระเกียรติ อำเภอทุ่งช้าง อำเภอเชียงกลาง อำเภอปัว อำเภอท่าวังผา อำเภอสันติสุข อำเภอแม่จริม และ อำเภอป่าแดด ได้รับการประกาศเป็นอุทยานแห่งชาติลำดับที่ 94 เมื่อวันที่ 17 มิถุนายน พ.ศ. 2542 มีพื้นที่ประมาณ 1,650,000 ไร่ เป็นพื้นที่ป่าที่มีความอุดมสมบูรณ์ด้วยพืชพันธุ์และสัตว์ป่า โดยเฉพาะอย่างยิ่งพันธุ์ไม้หายากและพันธุ์ไม้เฉพาะถิ่น เช่น ต้นชมพูภูคา ซึ่งเป็นไม้ยืนต้นขนาด

ใหญ่สูงถึง 25 เมตร และ ต้นเต่าร้างยักษ์ เป็นปัล์มลำต้นเดียวสูงประมาณ 40 เมตร ซึ่งจะพบเพียงที่แห่งนี้เท่านั้น นอกจากนี้ยังมีพันธุ์ไม้หายาก ได้แก่ ก่ำมภูดา จำปีช้าง ไช่นกคุ้ม ค้อเชียงดาว โลดทะนงเหลือง ขาวละมุน เทียนดอย เสี้ยวเครือ มะลิหลวง สาลีห่อนุ่ม เหลืองละมุน ประทัดน้อยภูดา กระโนนพระอาทิตย์ ภูหลวงขาวเชียงดาว เป็นต้น ส่วนสัตว์ป่าที่พบ ได้แก่ เสือโคร่ง เก้ง กว่าง หมีควาย ช้างป่า เลียงผา ชานี ค่าง ฯลฯ และมีนกได้ไม่สิ้นสามารถที่พบเพียงแห่งเดียวในประเทศไทย คือหั้งยังมีนกหายากชนิดอื่น ๆ เช่น นกขี้ติยา นกมูน นกพญาไฟใหญ่ นกมุนรากตาแดง เป็นต้น

แหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจในอุทยานแห่งชาติดอยภูดา ได้แก่ ถ้ำพาแดง ถ้ำพาผึ้งซึ่งเป็นถ้ำที่มีความสวยงามและยาวมากที่สุดในอุทยานแห่งชาติดอยภูดา (บ้านมณีพุกช์) อำเภอทุ่งช้าง ภายในมีหินอกริบบิ้นข้อยื่นที่สวยงาม นอกจากนี้ยังมีน้ำตกและลำธารขนาดใหญ่ภายในถ้ำอีกด้วย

แหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจอีกแห่งหนึ่งที่อยู่ในอุทยานแห่งชาติดอยภูดา ได้แก่ สุสานหอยซึ่งเป็นซากของหอยทะเลอายุประมาณ 218 ล้านปี พบริ่มด้วยหินค่างซึ่ง อำเภอทุ่งช้าง และยอดดอยภูเวชซึ่งเป็นดอยที่มีความสูงจากระดับน้ำทะเลถึง 1,837 เมตร มีลักษณะโดดเด่นที่เป็นทุ่งหญ้าบันดอย อีกทั้งมีลานหินและหน้าผาสูงชัน มีพันธุ์ไม้หายากจำนวนมาก เช่น ค้อ ภูหลวงพันปี ที่ดอยภูเวชมีความงามอย่างยิ่งในช่วงฤดูหนาว ส่วนสถานที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจอื่น ๆ ได้แก่ น้ำตกอาทิ น้ำตกตันตอง น้ำตกวังเปียน น้ำตกภูพาน น้ำตกตาดหลวง และกิจกรรมล่องแก่งน้ำว้า ตอนกลาง ในเขตอุทยานแห่งชาติดอยภูดา นับได้ว่าเป็นเส้นทางเป็นที่สุดของความตื่นเต้นสนุกสนาน ด้วยมีแห่งที่ล่องได้ในระดับยากถึงยากมากกว่า 20 แห่ง ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวกำลังได้รับความนิยมอย่างสูงจากนักท่องเที่ยวโดยเฉพาะผู้ที่รักความตื่นเต้น และชอบผจญภัย

ด้วยยังคงความสมบูรณ์ทางธรรมชาติไว้อย่างดีเยี่ยม มีพืชพันธุ์อันเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น มีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติหลากหลายประเภท คือ เหตุผลที่ผู้ต้องแบบสอบถามซึ่งเป็นชาวบ้านเห็นว่า อุทยานแห่งชาติดอยภูดา คือ สถานที่ท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวไม่ควรพลาดที่จะไปเยี่ยมเยือน

น้ำตกศิลาเพชร

น้ำตกศิลาเพชร อยู่ในเขตพื้นที่ หมู่ที่ 8 บ้านป่าตองดอนทรายทอง ซึ่งอยู่ทางทิศใต้ของ อำเภอป่าเมื่อเดินขึ้นไปตามลำน้ำห้วยสองฝั่งจะเป็นผาลาดชันอยู่ท่ามกลางป่าเบญจพวรรณและป่าดิบชื้น บริเวณชั้นล่างสุดมีแอ่งกว้างเหมาะแก่การใช้เป็นสถานที่เล่นน้ำ น้ำในบริเวณน้ำตกใสสะอาดและเต็มไปด้วยผุ่งป้านานานานชนิด มีโขดหินอันสวยงาม มีต้นไม้ที่ร่วมเรื่องอยู่รายล้อม หมายเหตุ แก่การมาเที่ยวพักผ่อนหย่อนใจ นอกจากนี้บริเวณน้ำตกยังมีร้านค้าเพื่อให้บริการอาหารและเครื่องดื่มสำหรับนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยว เหตุผลของผู้ต้องแบบสอบถามซึ่งเป็นชาวบ้านที่เห็นว่า น้ำตกศิลาเพชรเป็นสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่ควรค่าแก่การเยี่ยมเยือน คือ ความงดงาม

ของสายน้ำท่ามกลางแมกไน์และธรรมชาติอันร่นรื่นเป็นเหตุให้น้ำตกคลาเพชรเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่มีผู้ไปเยือนมากที่สุดแห่งหนึ่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงเทศกาลสงกรานต์

เสาดินนาน้อย

เสาดินนาน้อย คือ เสาดินและหุบพาน้ำที่เว้าแห่งเป็นรูปทรงต่างๆ ตามธรรมชาติ เมื่อแสงแดดสาดส่องจะเกิดเป็นรูปทรงลักษณะต่างๆ ที่เปลกตากก่อให้เกิดจินตนาการเป็นเรื่องราวต่างๆ กล่าวได้ว่า เสาดินนาน้อย คือ อีกหนึ่งความน่าอัศจรรย์ที่รังสรรค์ขึ้นโดยธรรมชาติ

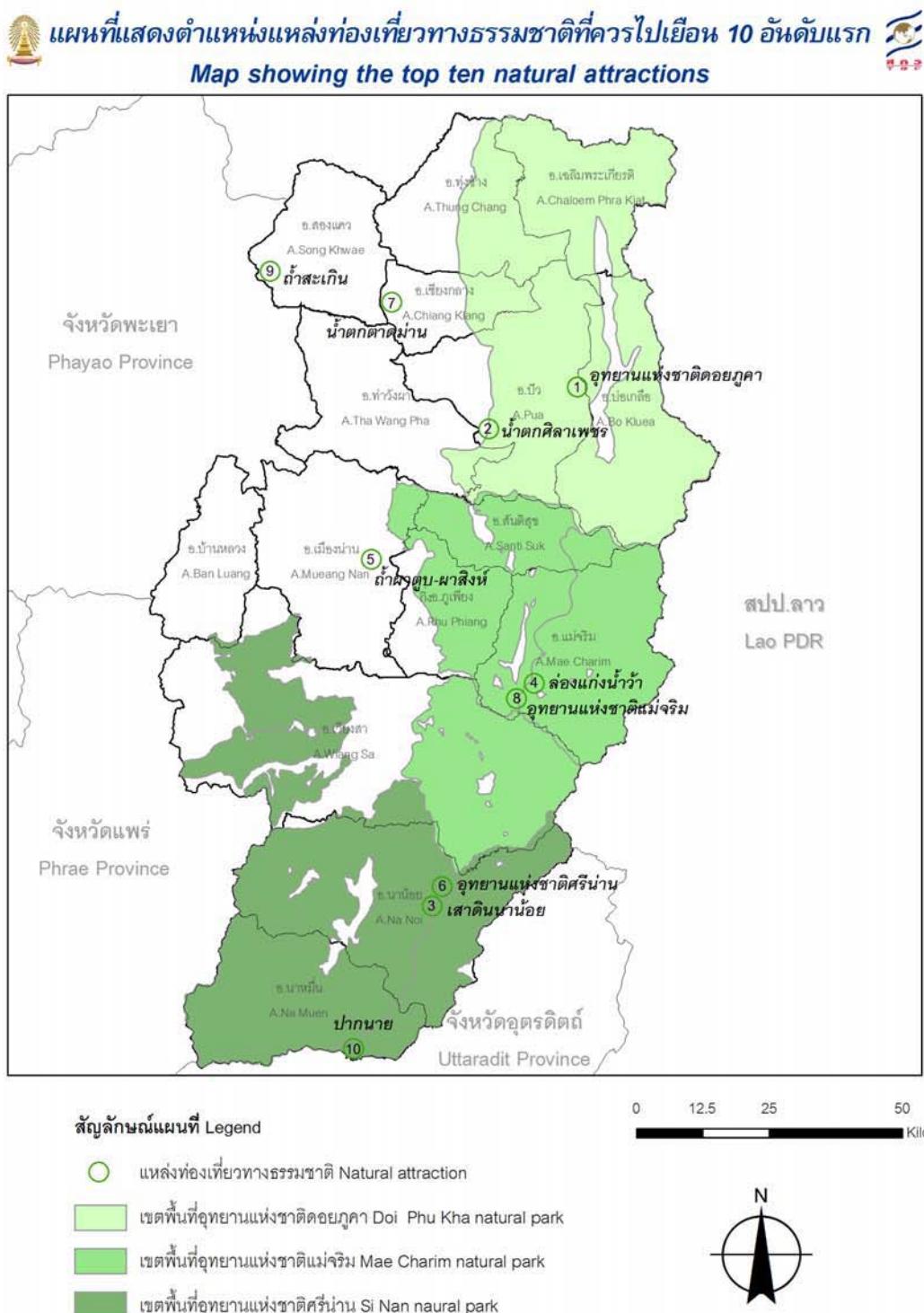
เสาดินนาน้อย อยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติศรีน่านซึ่งมีพื้นที่ครอบคลุมในท้องที่อำเภอหนึ่น อำเภอนาน้อย และอำเภอเวียงสา ส่วนเสาดินนาน้อย อยู่ในพื้นที่ตำบลเชียงของ อำเภอนาน้อย ห่างจากตัวเมืองอำเภอนาน้อยประมาณ 8 กิโลเมตร ทัศนคติของผู้ต้องแบบสอบถามซึ่งทั้งหมดเป็นชาวบ้านที่นิยมท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่นักท่องเที่ยวควรไปเยือน คือ การที่สถานที่ดังกล่าวถูกรังสรรค์โดยปรากฏการณ์ทางธรรมชาติให้มีรูปลักษณ์อันเป็นเอกลักษณ์เปลกตา และเป็นแหล่งศึกษาทางด้านธรณีวิทยาที่น่าสนใจแห่งหนึ่ง

เสาดินนาน้อย มีลักษณะเป็นภูเขาดินที่ถูกกัดเซาะให้สึกกร่อนพังทลายทำให้ปรากฏแห่งดินผสมหินลูกรังปนดินแดงและมีป่าเต็งรังขึ้นอยู่ประปราย ทำให้ดูเหมือนเมืองโบราณในดินแดนลับแล เดิมชาวบ้านเรียกเสาดินนาน้อยด้วยลายชื่อด้วยกัน อาทิ “เด่นเสือโคร่ง” “เด่นปูเขียว” หรือ “เด่นอีบด” แต่ละชื่อนั้นมาจากตำนานที่แตกต่างกัน บ้างก็ว่าบริเวณนี้เคยเป็นที่อยู่ของเสือโคร่งมาก่อน จึงเรียกบริเวณนี้ว่า “เด่นเสือโคร่ง” บ้างเล่าว่ามีชายคนหนึ่งชื่อปูเขียวผิดหวังในความรักและได้ตรอมใจเสียชีวิตที่บริเวณนี้จึงเรียกบริเวณนี้ว่า “เด่นปูเขียว” ส่วนอีกตำนานเล่าว่ามีหมูสางหน้าตาสวยงามชื่ออีบดเสียชีวิตที่บริเวณนี้ จึงเรียกบริเวณนี้ว่า “เด่นอีบด” ต่อมากลับน้ำกัดเซาะมากขึ้นเรื่อยๆ จนกลายเป็นเสาดิน ชื่อต่างๆ ก็ค่อยๆ เลื่อนไป เสาดินจึงเป็นชื่อเรียกที่ติดปากจนถึงทุกวันนี้

ล่องแก่งน้ำว้า

น้ำว้า เป็นชื่อแม่น้ำสายเล็ก ๆ อยู่ท่ามกลางธรรมชาติอันบริสุทธิ์ มีต้นน้ำมาจากการทิวเขาหลวงพระบางบริเวณชายแดนไทย-ลาว ให้ผ่านชุมชนและพื้นป่าอันอุดมสมบูรณ์แล้วจึงไหลรวมกับแม่น้ำน่าน ด้วยลักษณะน้ำสายนี้ มีแก่งหินและวังวนอยู่หลายแห่ง จึงมีผู้นิยมมาล่องแก่งกันค่อนข้างมาก

ล่องแก่งน้ำว้า คือ การล่องแก่งโดยใช้แพยางซึ่งน้ำได้ประมาณลักษณะ 8 คน ช่วงที่เหมาะสมแก่การล่องแก่งมากที่สุด คือ ช่วงฤดูหนาว ประมาณเดือนพฤษจิกายนจนถึงเดือนมกราคม ล้านนาช่วง

ที่สวยงามและเหมาะสมแก่การล่องแก่งที่สุด คือ ช่วงที่ไหลผ่านอุทยานแห่งชาติแม่จริมมีระยะทางประมาณ 15 กิโลเมตร หรือเรียกกันว่า “เส้นทางลำน้ำว้าตอนล่าง” ต่อมามีเส้นทางล่องแก่งเพิ่มขึ้นในพื้นที่ป่าเข้าอันอุดมสมบูรณ์ คือ “เส้นทางลำน้ำว้าตอนกลาง” ซึ่งเป็นการล่องแก่งในระดับที่ยากมากยิ่งขึ้น

เส้นทางลำน้ำว้าตอนล่าง เริ่มต้นที่บริเวณที่ทำการอุทยานแห่งชาติแม่จริมไปสิ้นสุดที่บ้านหาดไร่ ระยะทาง 15 กิโลเมตร หากต้องการล่องไกลขึ้นต้องเดินทางเหนือขึ้นไปทางด้านน้ำอีกประมาณ 4 กิโลเมตร เส้นทางดังกล่าวจะผ่านแก่งต่าง ๆ ตั้งแต่แก่งบ้านน้ำปู ซึ่งเป็นแก่งเล็ก ๆ จนถึงแก่งหลวง ซึ่งเป็นทางคดโค้ง บางช่วงมีหินก้อนใหญ่ขวางโผล่และยังลดระดับคล้ายกับน้ำตกเล็ก ๆ อีกด้วย แก่งนี้มีระยะทางยาวกว่าแก่งอื่น ๆ คือ ประมาณ 800 เมตร จากนั้นก็จะผ่านแก่งสาลี แก่งตันไทร และแก่งสวนหิน ซึ่งน่าตื่นเต้น และมีความสวยงามแตกต่างกันไป บางช่วงอาจเที่ยบแพเที่ยวปางช้าง หรือนั่งช้างต่อไปยังหาดบ้านไรีได้

สวนเส้นทางล่องแก่งน้ำว้าตอนกลาง เริ่มต้นที่บ้านสบมาง อ.บ่อเกลือ ไปจนถึงบ้านวังลูน อ.แม่จริม ผ่านพื้นที่อุทยานแห่งชาติสามแห่ง คือ อุทยานแห่งชาติดอยภูค่า อุทยานแห่งชาติขุนน่าน และอุทยานแห่งชาติแม่จริม และผ่านสามอำเภอ คือ อำเภอบ่อเกลือ อ.สันติสุข และ อ.แม่จริม รวมระยะทางประมาณ 80 กิโลเมตร ใช้เวลาล่อง 3 วัน 2 คืน ลักษณะของสายน้ำช่วงดังกล่าวมีแก่งเล็ก แก่งใหญ่ มากกว่าร้อยแก่ง สร้างความตื่นเต้น ระทึกใจตลอดเส้นทาง บางช่วงของการล่องแก่งจะผ่านซ่องเขา และผ่านป่าผลัดใบและป่าเบญจพรรณอันสวยงาม

เหตุผลที่ผู้ต้องบับแบบสอบถามเห็นว่า ล่องแก่งน้ำว้าเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่ไม่ควรพลาด คือ นอกจากความสนุกสนานจากการผจญภัยบนกระแสน้ำผ่านสวนหินและหุบเขาแล้ว บางช่วงยังมีหาดทรายซึ่งสามารถเที่ยบแพเพื่อเล่นน้ำ และหากโชคดีก็อาจได้พบเห็นสัตว์ป่านานาชนิดลงมา กินน้ำในลำน้ำอีกด้วย

วนอุทยานแห่งชาติถ้ำผาตูบ

วนอุทยานแห่งชาติถ้ำผาตูบ เป็นพื้นที่ที่มีลักษณะพิเศษ คือ มีแนวเขานิภูนหลาภูเขาอยู่ในบริเวณเดียวกัน จึงพบถ้ำหลาภูและอุโมงค์ในป่าอันร่มรื่น วนอุทยานถ้ำผาตูบอยู่ในท้องที่บ้านผาตูบ ตำบลผาลิง อำเภอเมือง จังหวัดน่าน มีเนื้อที่ประมาณ 582 ไร่ กรมป่าไม้ได้ประกาศเป็นวนอุทยานเมื่อวันที่ 1 ตุลาคม 2521

ลักษณะภูมิประเทศของวนอุทยานผาตูบ คือ มีภูเขาหินเรียงติดต่อกันเรียงตัวจากทางด้านหนึ่งลงมาอย่างในพื้นที่วนอุทยาน ได้แก่ เข้าถ้ำพระเข้าป่าซาง เข้าบ่อหน้าทิพย์ เข้าผาผักเอือก เข้าม่อนมะ芳 และเขาน้ำต่ำ เป็นต้น ซึ่งเขาเหล่านี้มีอาณาเขตติดต่อกันเป็นเทือกเขาเดียวกัน มีป่าเกิดขึ้นอยู่ในอ้อมกอดของเขาน้ำต่ำ ซึ่งชื่อว่า “หนองน้ำต่ำ”

พื้นที่ป่าในวนอุทยานถ้ำพาดูบเป็นป่าดิบและป่าเบญจพรรณ พันธุ์ไม้ที่พบ อาทิ สัก พะยูง ตะแบก แดง ตีนเป็ด รากพ่า ยอดป่า เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีสมุนไพรและเถาవัลย์ชนิดต่างๆ ขึ้นอยู่หนาแน่น ส่วนสัตว์ป่าที่พบได้แก่ เลียงพา หมูป่า เก้ง กระจะ ไก่ป่า กระอก อีเห็น งู หนี่ และ นกชนิดต่างๆ ส่วนสถานที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจในวนอุทยานถ้ำพาดูบได้แก่ ป่าหอนองน่านซึ่งเป็นป่า ดิบ มีพรรณไม้นานาชนิดที่แตกต่างกับพรรณไม้พื้นเมืองที่มีอยู่ทั่วไปของจังหวัดน่านขึ้นอยู่เป็น ระเบียบตามธรรมชาติ บริเวณป่ายังมีความร่มรื่นสวยงามเป็นอย่างยิ่ง

นอกจากนี้สถานที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจได้แก่ ถ้ำต่างๆ อาทิ ถ้ำเจดีย์แก้ว ถ้ำขอน ถ้ำพระ ถ้ำป่าอน้ำทิพย์ ซึ่งแต่ละถ้ำมีหินงอกหินย้อยที่สวยงามยิ่ง ส่วนภายนอกถ้ำบ่อน้ำทิพย์นั้นมีแหล่ง น้ำรูปไข่มีน้ำภายในบ่อตลอดทั้งปี ชาวบ้านเชื่อว่า่น้ำภายในบ่อนนั้นเป็นน้ำศักดิ์สิทธิ์ ในเดือน 5 ของ ทางภาคเหนือ หรือ ประมาณเดือนกุมภาพันธ์ของทุกปี คือ ช่วงวันมาฆบูชาได้จัดให้มีพิธีเดินขัน เขามาที่บ่อน้ำทิพย์แห่งนี้ ซึ่งถือว่าเป็นการแสวงบุญของชาวบ้าน ทุกปีจะมีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทย และชาวต่างประเทศไปร่วมงานเป็นจำนวนมาก

นอกจากนี้ภายในวนอุทยานแห่งชาติยังมีจุดชมทศนิยภาพที่ดงดาม ตั้งอยู่บนเข้าป่าซาง ติดกับบ่อน้ำทิพย์ทางด้านทิศใต้ จากจุดดังกล่าวก็จะเห็นที่วิวสามารถมองเห็นทศนิยภาพภายใน วนอุทยานแห่งชาติได้โดยรอบและสามารถมองเห็นคำ美貌เมืองน่านจากจุดดังกล่าวได้ ส่วนเหตุผล ที่ผู้ต้องแบบสอบถามเห็นว่า อุทยานแห่งชาติถ้ำพาดูบเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติอัน ทรงคุณค่า คือ การที่สถานที่ดังกล่าวเป็นแหล่งอารยธรรมของมนุษย์ยุคโบราณ มีขุนเขาใหญ่ใกล้ ทางสายน่าน-ป้า บันเขามีถ้ำอยู่หลายถ้ำ ภายในถ้ำมีภาพเขียนก่อนประวัติศาสตร์ตามผ่านนังถ้ำ

อุทยานแห่งชาติศรีน่าน

อุทยานแห่งชาติศรีน่าน มีพื้นที่ครอบคลุมในท้องที่อำเภอหนึ่น อำเภอナン้อย อำเภอ เกียงสา มีพื้นที่ 583,750 ไร่ เหตุผลที่ผู้ต้องแบบสอบถามเห็นว่า อุทยานแห่งชาติศรีน่านเป็นแหล่ง ท่องเที่ยวทางธรรมชาติอันทรงคุณค่า เนื่องด้วยเป็นแหล่งธรรมชาติที่มีความหลากหลายทาง ชีวภาพ สภาพป่าในอุทยานแห่งชาติศรีน่านส่วนใหญ่เป็นป่าเบญจพรรณ บางพื้นที่มีป่าดิบเข้าและ ป่าดิบแล้งผสมป่าเต็งรัง มีพันธุ์ไม้มีค่า เช่น สัก มะค่า ประดู่ แดง ซิงชัน ยาง ตะเคียนทอง ฯลฯ มีต้นไม้ที่หายาก คือ ต้นดึกเดือนและพืชตระกูลปาล์ม คือ ต้นปุ่มเปี๊ง หรือ ปาล์มสิบสองปันนา เป็นต้น เนื่องจากสภาพป่าคงความอุดมสมบูรณ์อย่างยิ่งกับปรกับมีแม่น้ำน่านไหลผ่านใจกลาง อุทยาน ทำให้มีสัตว์ป่าหลากหลายพันธุ์อาศัยอยู่ อาทิ กระทิง วัวแดง เลียงพา เก้ง เสือดาว หมีค่วย หมีหมา หมูป่า หนูหริง หมาใน อีเห็น เม่น ลินหรือนิม รวมทั้งนกนานาชนิด เช่น นกยูงป่า นอกจากนี้ยังพบสัตว์น้ำและสัตว์เลื้อยคลานนานาชนิด แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่น่าสนใจ ของอุทยานแห่งชาติศรีน่าน ได้แก่ เสาดินนาน้อยและคอ廓เสือ ซึ่งเป็นภูเขาดินที่ถูกกัดเซาะให้สีก

กร่อนพังทลาย มีรูปร่างแบลกตา (ดังที่ได้กล่าวไว้แล้วในอันดับที่ 3) บางราย ซึ่งเป็นหมู่บ้าน ประมงริมทะเลสาบ (ซึ่งจะกล่าวโดยละเอียดต่อไปในอันดับที่ 10) โดยผาซึ่งตั้งตระหง่านอยู่ ท่ามกลางขุนเขาที่เขียวชี่เหลยและแส้นไว้ ยามหน้าร้อนมีทะเลหมอกสีขาวตัดกับความเขียวชี่ของ ผืนป่าและแสงสีทองของดวงอาทิตย์ยามเข้า ผาหัวสิงห์ เป็นหน้าผาสูปร่างเหมือนสิงโตรอนหมอบ เป็นจุดชมดวงอาทิตย์ลับเหลี่ยมเข้าที่สวยงามที่สุดแห่งหนึ่ง โดยเสนอดาว เป็นสถานที่ตาม ลักษณะที่นักท่องเที่ยวนิยมเดินทางไปดูดาว หรือ ชมพระอาทิตย์ขึ้นและพระอาทิตย์ตกดิน สวนหิน เป็นสถานที่สำหรับชมทิวทัศน์สองฝั่งแม่น้ำน่าน ซึ่งนักท่องเที่ยวสามารถล่องเรือ ล่องแพ ชม ทัศนีภาพอันสวยงามตลอดสองฝั่งแม่น้ำน่านได้

น้ำตกตามม่าน

น้ำตกตามม่านตั้งอยู่บ้านวังทอง หมู่ที่ 3 ตำบลพระพุทธบาท ห่างจากที่ว่าการอำเภอเชียง กลาง 11 กิโลเมตร มีทางรถยนต์ซึ่งเป็นถนนคอนกรีต สภาพน้ำตก มีลักษณะเป็นชั้นหิน สลับชั้นหินลดหลั่นเป็นชั้น ๆ เป็นจำนวน 6 ชั้น บริเวณน้ำตกชั้นที่ 1 มีความสูงประมาณ 30 เมตร มีแข่นน้ำ ที่เหมาะสมแก่การแหวกว่ายเล่นน้ำชั้นที่ 2 มีความสูงประมาณ 50 เมตร เป็นน้ำตกที่มีความ สวยงามมาก สำหรับน้ำตกทั้ง 6 ชั้น มีชื่อเรียกกันตั้งแต่ดีดตั้งนี้ ตามม่าน ผาคันได ผาหัวซ้าง ผา จ้อม ตัดลิง และตัดหมอก (หัวยหก) ส่วนเหตุผลที่ผู้ดูบบแบบสอบถามซึ่งเป็นชาวบ้านเห็นว่า น้ำตกตามม่านเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่นักท่องเที่ยวควรไปเยือน คือเป็นน้ำตกที่มีความ สวยงามทางธรรมชาติอย่างยิ่ง น้ำตกมีหอยชัน และเป็นน้ำตกที่ได้รับความนิยมอย่างยิ่งในหมู่ ชาวบ้าน

อุทยานแห่งชาติแม่จริม

อุทยานแห่งชาติแม่จริม ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของจังหวัดน่าน ในท้องที่อำเภอแม่จริม และอำเภอเวียงสา มีพื้นที่ประมาณ 270,000 ไร่ เหตุผลที่ผู้ดูบบแบบสอบถามเห็นว่าอุทยาน แห่งชาติแม่จริมเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่สำคัญของจังหวัดน่าน คือ การมีสภาพป่าที่มี ความอุดมสมบูรณ์ เป็นแหล่งต้นน้ำลำธารที่สำคัญ การมีร่องรอยอารยธรรมโบราณ การมีสถานที่ ท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่มีทัศนีภาพอันสวยงามและการมีสัตว์ป่าที่หายากหลายชนิด

เนื่องจากสภาพภูมิประเทศมีเทือกเขาสูงสลับชั้น มีพื้นที่ติดต่อกันเป็นใหญ่ของ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีภูมิประเทศที่เพียงพอทำให้เกิดสภาพป่าหลากหลาย ชนิด ทั้ง ป่าเบญจพรรณ ป่าดงดิบแล้งและป่าดงดิบชื้น ป่าเต็งรัง ป่าสนเข้า ป่าเต็งรังผสมสนเข้า และมีทรัพยากรป่าไม้ที่มีคุณค่าทางเศรษฐกิจ ทั้งไม้สัก ไม้ตะเคียนทอง มะค่าไม้ ฯลฯ สัตว์ป่าที่ พบรูปพื้นที่ได้แก่ เสือโคร่ง เสือป่า หมีค่วย เลียงผา เก้ง ช้างป่า นกจากรนิย়ং สำราญพบনগ়়়িং

365 ชนิด เช่น นกออก นกเปล้า นกมูม นกเขนหัวขาวท้ายแดง และพับแมลงอนุรักษ์บางชนิด เช่น ผีเสื้อถุงทอง กว่างดาว ด้วงดินขอบทองแดง นอกจากนี้ในลำน้ำว้า ยังพบปลาหนูอินทรีย์ ซึ่งเป็นปลาที่ใกล้จะสูญพันธุ์และพบได้ยากยิ่งในแหล่งน้ำตามธรรมชาติ

แหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจในอุทยานแห่งชาติแม่จริม ได้แก่ เส้นทางศึกษาธรรมชาติซบ้าป่า เป็นเส้นทางที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินศึกษาธรรมชาติเส้นทางนี้เมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน พ.ศ. 2542 โดยทรงพบดอกไม้ป่าสกุลเดียวกับซบ้าดอกสีชมพูอมม่วง และได้พระราชทานนามว่า ซบ้าป่า (*Urena lobata*) เส้นทางศึกษาธรรมชาติมีระยะทางประมาณ 2 กิโลเมตร ใช้เวลาเดินประมาณ 1 ชั่วโมง ระหว่างทางมีจุดชมทิวทัศน์ของลำน้ำว้าและขุนเขาหลายจุด ส่วนเส้นทางศึกษาธรรมชาติอื่น ๆ ได้แก่ เส้นทางเดินป่าบ้านน้ำพางบ้านร่มเกล้า เส้นทางเดินป่าตามลำน้ำแม่ปะ สถานที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจอีก ๑ ได้แก่ หมู่บ้านชาวเขาบ้านร่มเกล้า ซึ่งเป็นหมู่บ้านชาวเขาผ่ามัง ซึ่งนักท่องเที่ยวสัมผัสถึงวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ วัฒนธรรมและประเพณีของชนกลุ่มนี้ได้อย่างใกล้ชิด

อุทยานแห่งชาติถ้ำสารเกิน

อุทยานแห่งชาติถ้ำสารเกิน มีพื้นที่ประมาณ 157,812 ไร่ ครอบคลุมพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ 3 แห่ง คือ ป่าสงวนแห่งชาติป่าน้ำယว-ป่าน้ำสวด ในท้องที่ตำบลยอด ตำบลชนแดน อำเภอสองแคร จังหวัดน่าน ป่าสงวนแห่งชาติป่าน้ำเบื้อย-ป่าน้ำหอย่วน-ป่าน้ำลาว ในท้องที่ตำบลร่มเย็น ตำบลแม่ลาก อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา ป่าสงวนแห่งชาติ ป่าแม่ยม ในท้องที่ตำบลผาซางน้อย อำเภอปง จังหวัดพะเยา

เหตุผลที่ผู้ดูแลอุทยานแห่งชาติถ้ำสารเกินเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติอันทรงคุณค่า เนื่องด้วยอุทยานแห่งชาติดังกล่าว มีทรัพยากรทางธรรมชาติที่สมบูรณ์ และมีความหลากหลายทางชีวภาพ อีกทั้งเป็นต้นกำเนิดของลุ่มน้ำสำคัญ ได้แก่ ลุ่มน้ำยมตอนบน ลุ่มน้ำယวตอนบน และลุ่มน้ำลาว ซึ่งเป็นต้นกำเนิดของแม่น้ำน่านและแม่น้ำยม นอกจากนี้ยังมีเทือกเขาสูงสลับซับซ้อนโดยยอดเขาที่สูงที่สุด คือ ยอดดอยจี้ มีความสูงจากระดับน้ำทะเลปานกลาง 1,752 เมตร ซึ่งลักษณะทางภูมิศาสตร์ดังกล่าวก่อให้เกิดดุลเด่นในด้านความคงทนทางธรรมชาติและมีความเหมาะสมอย่างยิ่งที่จะเป็นแหล่งท่องเที่ยว

อุทยานแห่งชาติถ้ำสารเกิน มีสภาพป่าที่มีความหลากหลาย มีทั้งป่าดิบเข้า ป่าดิบชื้น ป่าดิบแล้ง ป่าเบญจพรรณ พรรณไม้หายากที่พบในอุทยานแห่งชาติดังกล่าว ได้แก่ กำลังเสือโคร่ง สน สามพันปี กฤษณา กระบอก สมพง ลำพูป่า แดง ยาง ตะเคียน สมอภิเพก นอกจากนี้ยังพบกล้วยไม้ เปิร์นชนิดต่าง ๆ หญ้าวงศ์ชิง เป็นต้น ส่วนสัตว์ป่าที่พบ อาทิ เสือ เลียงผา เก้ง หมี หมูป่า สุนัขจิ้งจอก กระรอก ลินหรือนิม ไก่ฟ้า ไก่ป่า ฯลฯ

ส่วนสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่น่าสนใจ ได้แก่ ถ้ำหลวงสะเกิน เป็นถ้ำที่ตั้งอยู่บนหน้าผาสูงรายในถ้ำมีหินงอกหินย้อยที่สวยงามและมีค้างคาวอาศัยอยู่จำนวนมาก น้ำตกพาราเป็นน้ำตกขนาดกลางที่มีความสวยงามยิ่งแห่งหนึ่ง น้ำตกดังกล่าวมีชั้นใหญ่ ๆ 9 ชั้นและมีน้ำไหลตลอดปี และ น้ำตกหัวยหาด หรือ น้ำตกบ้านยอด ซึ่งเป็นน้ำตกขนาดกลาง มีความสูงประมาณ 3 ชั้น ตั้งอยู่ที่ท่องเที่ยวที่บ้านยอด อำเภอสองแคว จังหวัดน่าน

ปากน้าย

ปากนาย ตั้งอยู่ต่ำบลนาทบุน อำเภอนาหมื่น อยู่ในเขตอุทัยยาแห่งชาติศรีน่าน ปากนาย เป็นชื่อหมู่บ้านเล็ก ๆ ของชาวบ้านที่อพยพมาจากการหลบภัยแห่งมาตั้งบ้านเรือนหลังจากที่เขื่อน สิริกิติ์ วางลำน้ำน่าน詹กลาย เป็นอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่ ที่นี่จึงเป็นชุมชนชาวประมงตั้งแต่นั้นมา ชื่อปากนายมาจากการที่บริเวณดังกล่าวนั้นแม่น้ำนายนายได้มาบรรจบกับแม่น้ำน่าน และด้วย ทัศนียภาพที่ดงดิบของทะเลสาบน้ำจืดกว้างใหญ่ที่สะท้อนสีฟ้าครามของท้องฟ้าและสีเขียวของ ขุนเขาที่โอบล้อมทะเลสาบไว้ รวมถึงอาหารที่ทำจากปลาสดใหม่ และกิจกรรมล่องแพชมสีสันของ พระอาทิตย์ยามเย็นจึงทำให้ปากนายกลายเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงแห่งหนึ่งและอยู่ในใจ ของชาวน่านเสมอมา

เหตุผลที่ผู้ต่อบแบบสอบถามเห็นว่า ปากนาย เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่สำคัญแห่งหนึ่งของจังหวัดน่าน คือ นอกจากทัศนียภาพอันงดงามของทะเลสาบน้ำจืดที่ใหญ่ที่สุดของจังหวัดน่านแล้ว นักท่องเที่ยว yang สามารถเรียนรู้และสัมผัสรวิถีชีวิตชาวประมงชาวบ้านได้อย่างใกล้ชิดอีกด้วย

ส่วนสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติอื่น ๆ ที่ผู้ตอบแบบสอบถามซึ่งเป็นชาวน่าน เห็นว่า
นักท่องเที่ยวไม่ควรพำนัชที่จะไปเยี่ยมชม ได้แก่ อุทยานแห่งชาติขุนน่านซึ่งครอบคลุมพื้นที่อำเภอ
ป่ากลือจังหวัดน่าน อุทยานแห่งชาติขุนสถานซึ่งอยู่ในพื้นที่อำเภอนา้อยและอำเภอหนองมีน ดอย
วัว ดอยภูคา ดอยผาซ้าย ถ้ำสาลี ถ้ำละโอง น้ำตกวังเปียน น้ำตกสบปัน น้ำตกตันตอง น้ำตกภูสัน
น้ำตกผาแดง น้ำตกห้วยกاد น้ำตกบ้านจันทา น้ำตกตาดหลวง น้ำตกอกรูที่บ้านสันเจริญ บ่อน้ำร้อน
ที่บ้านน้ำพุและที่บ้านน้ำกี อำเภอท่าวังผา หาดหินขาวแม่น้ำน่าน และป่ากลือสินເກົວที่อำเภอป่า
กลือ เป็นต้น

นอกจากสถานที่สถานที่สามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวแล้ว ฐานข้อมูลของโครงการยังได้รวบรวมข้อมูลแหล่งผลิตภัณฑ์ของหมู่บ้านต่าง ๆ ทั้ง 902 หมู่บ้านไว้ด้วย โดยพบว่าผลิตภัณฑ์ของหมู่บ้านต่าง ๆ ในจังหวัดน่านสามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ ผลิตภัณฑ์เครื่องใช้และผลิตภัณฑ์อาหาร โดยผลิตภัณฑ์เครื่องใช้นั้น ส่วนใหญ่เป็นผลิตภัณฑ์เครื่องจักสานและผ้าทอ

โดยผลิตภัณฑ์จักรสานนั้น พบว่า อำเภอที่มีหมู่บ้านทำผลิตภัณฑ์จักรสานจำนวนมากที่สุด คือ อำเภอปัว พบร่วมกับการทำผลิตภัณฑ์จักรสาน 11 หมู่บ้าน ได้แก่ ที่ตำบลภูคาน มี 8 หมู่บ้าน คือ บ้านปางย่าง บ้านห้วยอน บ้านน้ำปัวพัฒนา บ้านแวงหลวง บ้านขุนกุน บ้านเตยกิ่วเห็น บ้านตาน้อยและบ้านกอก ส่วนที่ตำบลอื่น ๆ ได้แก่ ตำบลสถานที่บ้านส้านเหล่า ตำบลวนที่บ้านไร์ และตำบลเจดีย์ชัยที่บ้านปง ที่อำเภอเมืองน่าน พบร่วมกับการทำผลิตภัณฑ์จักรสาน 8 หมู่บ้าน โดยพบร่วมกับตำบลที่มีการทำจักรสานมากที่สุด คือ ตำบลสะเนียน พบ 4 หมู่บ้าน คือ บ้านใหม่เจริญสุข บ้านห้วยปุก บ้านห้วยสะพี และบ้านห้วยเชือ รองลงมา คือที่ตำบลบ่อ ที่บ้านสละภูเกียงและบ้านภูเกียง ที่ตำบลในเกียงที่บ้านอภัย และที่ตำบลเรืองที่บ้านเรือง เป็นต้น

ส่วนที่อำเภอเวียงสา อำเภอเชียงกลาง และอำเภอนาหมื่น พบร่วมกับอำเภอหมู่บ้านที่ทำจักรสาน 6 หมู่บ้าน โดยที่อำเภอเวียงสา ได้แก่ บ้านนาเหลืองนอกและบ้านห้วยนอก ตำบลนาเหลือง, บ้านป้าจิ้ง ตำบลแม่สาวร, บ้านกันฝาย ตำบลน้ำม่วง, บ้านป้าสัก ตำบลตาลชุมและบ้านนา ก้า ตำบลยาหัววน ที่อำเภอเชียงกลาง ได้แก่ บ้านวังว้าและบ้านสันทะนา ตำบลเปือ ที่ตำบลเชียงกลาง คือ บ้านหนองและบ้านกอก ที่ตำบลพระธาตุที่บ้านดอนแก้วและบ้านห้วยแก้ว ส่วนที่อำเภอนาหมื่น พบ ที่ตำบลบ่อแก้ว ได้แก่ บ้านบ่อแก้ว บ้านนาบอน บ้านไก่เตือน บ้านนายางและบ้านป้าค่า ที่ตำบลทะนุง คือที่บ้านป้าสัก นอกจากนี้หมู่บ้านที่ทำจักรสานยังพบที่อำเภอนาน้อย ตำบลน้ำตก คือ ที่บ้านวังกอกและบ้านไทยงาม และที่อำเภอสองแคว ที่บ้านห่างทุ่ง ตำบลไร่นา หลวง และบ้านส้านเหล่า ตำบลสถาน เป็นต้น

ส่วนที่ตำบลบ่อเกลือ พบร่วมกับการทำผลิตภัณฑ์จักรสานโดยใช้วัสดุที่แตกต่างจากที่พบโดยทั่วไป ที่มักใช้ไม้ที่ฝานเป็นแผ่นบาง โดยที่อำเภอบ่อเกลือนั้นนิยมใช้หินสามเหลี่ยมโดยฝานล้ำตื้นชี้มีรูปทรงสามเหลี่ยมทรงกระบอกและจะมีสีน้ำตาลเข้มเมื่อแก่จดมาสานสร้างลวดลายสลับกับตอกสีขาวนวล เป็นเสื่อ สาด ตะกร้า หรือกระบุง อันเป็นเอกลักษณ์และมีลวดลายแพลกตาซึ่งเป็นหนึ่งในผลิตภัณฑ์อันเลื่องชื่อที่จำหน่ายที่ร้านภูพ่า โดยพบร่วมกับการทำผลิตภัณฑ์จากหินสามเหลี่ยมที่ตำบลบ่อเกลือได้ ที่บ้านนาเบรื่อง บ้านน้ำหมา瓦 และบ้านนาบง และที่ตำบลภูพ่า ที่บ้านห่างทางหลวง และบ้านส้านเหล่า ตำบลสถาน เป็นต้น

นอกจากผลิตภัณฑ์จักรสานแล้ว ยังพบร่วมกับ ผ้าทอและผ้าปัก เป็นผลิตภัณฑ์ที่นิยมทำกันอย่างแพร่หลายในจังหวัดน่าน โดยพบร่วมกับ อำเภอที่มีหมู่บ้านที่ทอผ้าเพื่อจำหน่ายมากที่สุด คือ อำเภอเวียงสา มี 11 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านชี้ง บ้านชี้งได้ บ้านศรีรัมคลและบ้านจิ่วงมานที่ตำบลชี้ง บ้านพระเนตร บ้านส้านหนึ่งและบ้านคือเวียงที่ตำบลส้าน บ้านนาเหลืองนอกที่ตำบลนาเหลือง บ้านสถานในตำบลกลางเวียง บ้านตาลชุมและบ้านนา กอที่ตำบลตาลชุม รองลงมา คือ อำเภอปัว มีหมู่บ้านที่ทอผ้าเพื่อจำหน่าย 8 หมู่บ้าน โดยเกือบทั้งหมดทอผ้าทอไหล่โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผ้าลายน้ำใหญ่ที่มีชื่อเสียง ได้แก่ บ้านทุ่งศรีบุญยืนและบ้านนาคำที่ตำบลศิลาเพชร บ้านใหม่และ

บ้านหล่ายทุ่งที่ตำบลปอน บ้านเสี้ยที่ตำบลศิลาแดง บ้านสถานที่ตำบลนาฝาง บ้านมอนที่ตำบลวรรณคร ส่วนบ้านท่าค่วยที่ตำบลไชยวัฒนา บ้านหอผ้าทอลายโบราณอันดงงามเป็นที่เลื่องลือ ส่วนที่อำเภออื่น ๆ ได้แก่ อำเภอท่าวังผา จากฐานข้อมูลของโครงการฯ พบร่วมมือบ้านหอผ้าเพื่อจำหน่าย 4 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านกง บ้านเชียงยืนและบ้านเสี้ยที่ตำบลลมและบ้านดอนมูลที่ตำบลศรีภูมิ ที่อำเภอเชียงกลาง ตำบลเชียงกลาง จากพบว่ามี 2 หมู่บ้านที่หอผ้าเพื่อจำหน่าย คือ บ้านดู่ อยู่ในตำบลเชียงกลางและบ้านภูแหนอยู่ในตำบลพระพุทธบาท ที่อำเภอทุ่งช้าง มี 2 หมู่บ้าน คือ บ้านใหม่และบ้านหล่ายทุ่งที่ตำบลปอน นอกจากนี้ยังพบหมู่บ้านที่หอผ้าเพื่อจำหน่ายที่อำเภอนาหมื่น ที่บ้านตันต้องในตำบลปิงหลวง อำเภอบ่อเกลือ ที่บ้านนาเบรื่องในตำบลบ่อเกลือได้ และกิ่งอำเภอภูเพียง ที่บ้านน้ำแก่นได้ในตำบลน้ำแก่น เป็นต้น

ส่วนผ้าปักชาวเขา พบร่วม ผ้าปักชาวเขาผ่าเมียนมีการผลิตและจำหน่ายที่อำเภอท่าวังผา ที่บ้านสันเจริญ ตำบลพาทอง บ้านยกษาน ตำบลยาบหัวนา อำเภอเวียงสา บ้านขุนน้ำพริก ตำบลนาไร่หลวง อำเภอสองแควและที่บ้านทรายทอง ตำบลบ่อ อำเภอเมืองน่าน ฯลฯ

นอกจากนี้ยังพบว่ามีการทำผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ที่่น้ำสนใจอื่น ๆ ได้แก่ ผลิตภัณฑ์เครื่อง hairy พบรากที่ตำบลบ่อเกลือ ได้แก่ บ้านผาคีบ บ้านนาขามและบ้านนาหางที่ตำบลบ่อเกลือได้ ที่บ้านบ้านผาสุขและบ้านหัวยล้อมในตำบลภูพ่า บ้านน้ำลักษ์ที่ตำบลพาทองและบ้านดอนตันสองที่ตำบลศรีภูมิ อำเภอท่าวังผา ฯ ผลิตภัณฑ์เครื่องเงิน ที่อำเภอเมืองน่าน ได้แก่ ที่บ้านหัวยมอยู่ในตำบลเรื่อง บ้านกลางพัฒนาในตำบลสะเนียน บ้านเขาน้อยในตำบลดู่ได้ และที่บ้านหัวยมสะนาว ตำบลปักกลาง อำเภอป้า_ผลิตภัณฑ์จากคลา ที่บ้านดอนมูล ตำบลปิงหลวง อำเภอเวียงสา ผลิตภัณฑ์จากหมู่บ้านตีเหล็ก ที่บ้านร่มเกล้า ตำบลน้ำพาง อำเภอแม่จริม บ้านนาล้อม ตำบลน้ำแก่น กิ่งอำเภอภูเพียงและบ้านดอนมูล ตำบลศรีภูมิ อำเภอท่าวังผา ผลิตภัณฑ์กระดาษสา ที่บ้านนาเหลืองในตำบลนาเหลือง อำเภอเวียงสา และการทำของที่ระลึกต่าง ๆ ได้แก่ การทำเวือ แข่งจำลอง ที่บ้านภูมินทร์ ตำบลในเวียง อำเภอเมืองน่านและการทำกล่องพื้นบ้าน ที่บ้านน้ำจิ้ว ตำบลไชยวัฒนา อำเภอป้า นอกจากนี้ยังพบว่ามีการทำไม้กวาดคุณภาพดีหลายหมู่บ้าน อาทิ บ้านหัวยสองและบ้านหัวยเม่น ตำบลไลด่น่าน อำเภอเวียงสาได้นำต้นกงมาทำเป็นไม้กวาด เป็นต้น

ส่วนตัวอย่างผลิตภัณฑ์อาหาร ได้แก่ เกตี๊อ ของบ้านบ่อหลวง ตำบลบ่อเกลือได้ อำเภอบ่อเกลือ มะไฟจีน ของบ้านกอก ตำบลท่าน้ำว กิ่งอำเภอภูเพียง บ้านน้ำอูน ตำบลเมืองลี อำเภอนาหมื่นและบ้านท่าดอนไชย ตำบลนาเหลือง อำเภอเวียงสา กะท้อนอบแห้ง ของบ้านท่าดอนไชย และบ้านป่าค่า ตำบลนาเหลือง อำเภอเวียงสา กลวยอบเนย ของบ้านปิงหลวง ตำบลปิงหลวง อำเภอนาหมื่น ข้าวกล้อง ของบ้านดอนมูล ตำบลปิงหลวง อำเภอนาหมื่น กระเทียม ของบ้านผักเขือก ตำบลบ่อเกลือได้ อำเภอบ่อเกลือ แห่นม_ของบ้านท่าน้ำว ตำบลท่าน้ำว กิ่งอำเภอภูเพียง

บ้านสันติสุข ตำบลนาทะนุ อำเภอนาหมื่น บ้านนาค่า ตำบลเมืองลี อำเภอนาหมื่น บ้านท่าค้า ตำบลริม อำเภอท่าวังผา หน่อไม้ปีบของบ้านน้ำแก่นเหนือ บ้านน้ำแก่นกลาง บ้านใหม่น้ำแก่นและบ้านแก่นนคร ตำบลน้ำแก่น กิ่งอำเภอภูเพียง และบ้านท่าค้า ตำบลริม อำเภอท่าวังผา ศุภาราช ของบ้านห้วยพ่าน ตำบลเปือ อำเภอเชียงกลาง ไวน์กระชาดคำ ของบ้านบ่อหอย ตำบลยาบหัวนา อำเภอเวียงสา เมืองແบຽງ/ของบ้านปง ตำบลบ่อแก้ว อำเภอนาหมื่น บ้านสกัดเหนือและบ้านสกัดใต้ ตำบลสกัด อำเภอปัว บ้านตาแฉ่น ตำบลเรือง อำเภอเมืองน่าน บ้านปง ตำบลบ่อแก้ว อำเภอนาหมื่น ยาสูบ ของบ้านไชหลวง ตำบลพระพุทธอปาย อำเภอเชียงกลาง ลูกตัว(ลูกชิด) อบแห้ง ของบ้านสบมาก ตำบลภูพ้ำ อำเภอบ่อเกลือ และผลิตภัณฑ์จากสมุนไพร ของบ้านห่างทุ่ง ตำบลนาหลวง อำเภอสองเคว

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน

ด้วยวัตถุประสงค์ประการหนึ่งของโครงการวิจัยความหลากหลายทางภาษาในจังหวัดน่าน คือ ความรู้พื้นฐานเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวซึ่งเป็นโครงการวิจัยขนาดใหญ่ที่มีลักษณะบูรณาการระหว่างภาษาศาสตร์กับการใช้ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ (GIS) คือ การนำองค์ความรู้ใหม่มาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการท่องเที่ยวในจังหวัดน่าน ซึ่งองค์ความรู้ดังกล่าวนั้นส่วนหนึ่งมาจากการสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากฐานข้อมูลหมู่บ้านซึ่งข้อมูลในฐานข้อมูลดังกล่าวมาจากการแบบสอบถามซึ่งสอบถามกลุ่มตัวอย่างครอบคลุมทุกหมู่บ้านในจังหวัดน่าน จำนวน 902 หมู่บ้าน โดยคำถามที่ทางโครงการตั้งขึ้นนั้น ล้วนเพื่อนำไปเป็นข้อมูลพื้นฐานเพื่อการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวและด้านต่าง ๆ อย่างยั่งยืน

ดังจะเห็นได้จากข้อคำถามที่นักวิจัยได้สอบถามข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่ที่สามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและสถานที่ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของแต่ละหมู่บ้านดังที่ได้นำเสนอแล้วในบทที่ 4 ฐานข้อมูลยังได้รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ที่อยู่ภายในหมู่บ้าน ลักษณะทางวัฒนธรรมและประเพณีของแต่ละท้องถิ่น จำนวนภาษาที่ใช้สื่อสารในหมู่บ้านและภาษาที่ใช้สื่อสารในสถานการณ์ต่าง ๆ ซึ่งประโยชน์ในการสื่อความเข้าใจทั้งในแง่ของการท่องเที่ยว คือ เป็นข้อมูลสำหรับนักท่องเที่ยวเพื่อสื่อสารกับชาวบ้าน และในแง่การพัฒนาด้านอื่น ๆ คือ เป็นข้อมูลสำหรับเจ้าหน้าที่รัฐเพื่อสื่อความเข้าใจกับชาวบ้าน

นอกจากนี้ยังสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะทางภาษาพ้องนั้นของหมู่บ้าน ทรัพยากรธรรมชาติที่มีในหมู่บ้าน เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาด้านอื่น ๆ ทั้งการคุ้มครองน้ำสิ่งแวดล้อม หรือ การนำทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด เช่น การนำไปพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว หรือ ผลิตภัณฑ์อาหารเพื่อบริโภคหรือจำหน่ายเพื่อเพิ่มรายได้ ข้อมูลในเรื่องดังกล่าวซึ่งครอบคลุมทุกหมู่บ้านในจังหวัดน่านยังเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการจัดสร้างทรัพยากรธรรมชาติของแต่ละท้องถิ่นในจังหวัดน่านให้เกิดประโยชน์สูงสุดในระยะยาว

ข้อมูลในฐานข้อมูลยังได้แก่ ข้อมูลเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ และสถานศึกษาในแต่ละหมู่บ้านในจังหวัดน่านซึ่งเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการวางแผนพัฒนาทรัพยากรบุคคลทั้งในด้านการรองรับด้านการท่องเที่ยว อาทิ การสร้างอาชีพเพื่อรองรับงานด้านการท่องเที่ยว ตัวอย่างเช่น การอบรมภาษาและการนำเที่ยวสำหรับเยาวชนในท้องถิ่นเพื่อให้เยาวชนเหล่านั้นสามารถนำเที่ยวเชิงอนุรักษ์ คือ ท้องอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีของแต่ละท้องถิ่นให้เป็นที่ประจักษ์แก่ทั้งนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ และด้านการพัฒนาอื่น ๆ เช่น การวางแผนอย่างยั่งยืนและแผนด้านการศึกษาของจังหวัด เป็นต้น

นอกจากนี้ฐานข้อมูลของโครงการฯ ยังได้แสดงข้อมูลเกี่ยวกับสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ที่ตั้งอยู่ในหมู่บ้าน ซึ่งเป็นปัจจัยพื้นฐานสำหรับการที่จะพัฒนาสถานที่ต่างๆ เป็นแหล่งท่องเที่ยว กล่าวคือ เมื่อทราบว่าสถานที่ใดมีศักยภาพที่จะเป็นแหล่งท่องเที่ยวแล้วก็จะมีการพัฒนาด้านสาธารณูปโภคพื้นฐานบริเวณสถานที่ดังกล่าวควบคู่กันไป ซึ่งฐานข้อมูลของโครงการฯ ได้รวบรวมข้อมูลดังกล่าวรวมถึงข้อมูลเพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในหมู่บ้าน โดยสอบถามถึงความต้องการของชาวบ้านแต่ละหมู่บ้านครอบคลุมทุกหมู่บ้านในจังหวัด น่านว่าต้องการให้ภาครัฐเข้ามาส่งเสริมหรือแก้ไขปัญหาเรื่องใดบ้าง ข้อมูลดังกล่าวทำให้ทราบถึงภาพรวมของปัญหาที่แท้จริงของราชภูมิในจังหวัดน่านซึ่งนำไปสู่การแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนที่ตรงกับความต้องการของชาวบ้าน อันจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการวางแผนเพื่อแก้ปัญหาความเดือดร้อนของราชภูมิและการพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดน่านในระยะยาว ลำดับต่อไปจะนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับการขาดแคลนสาธารณูปโภคพื้นฐานของแต่ละหมู่บ้านในจังหวัดน่านและข้อมูลเพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตโดยสังเขป ดังนี้

การขาดแคลนสาธารณูปโภคพื้นฐานของหมู่บ้านต่างๆ ในจังหวัดน่าน จากฐานข้อมูลทำให้ทราบถึงหมู่บ้านและที่ตั้งหมู่บ้านที่ยังคงขาดสาธารณูปโภคพื้นฐาน อันได้แก่ ไฟฟ้า ประปา และโทรศัพท์ โดยตำแหน่งที่ตั้งของหมู่บ้านที่ขาดแคลนสาธารณูปโภคพื้นฐานประเภทต่างๆ แสดงได้ด้วยแผนที่ดังภาพที่ 5.1

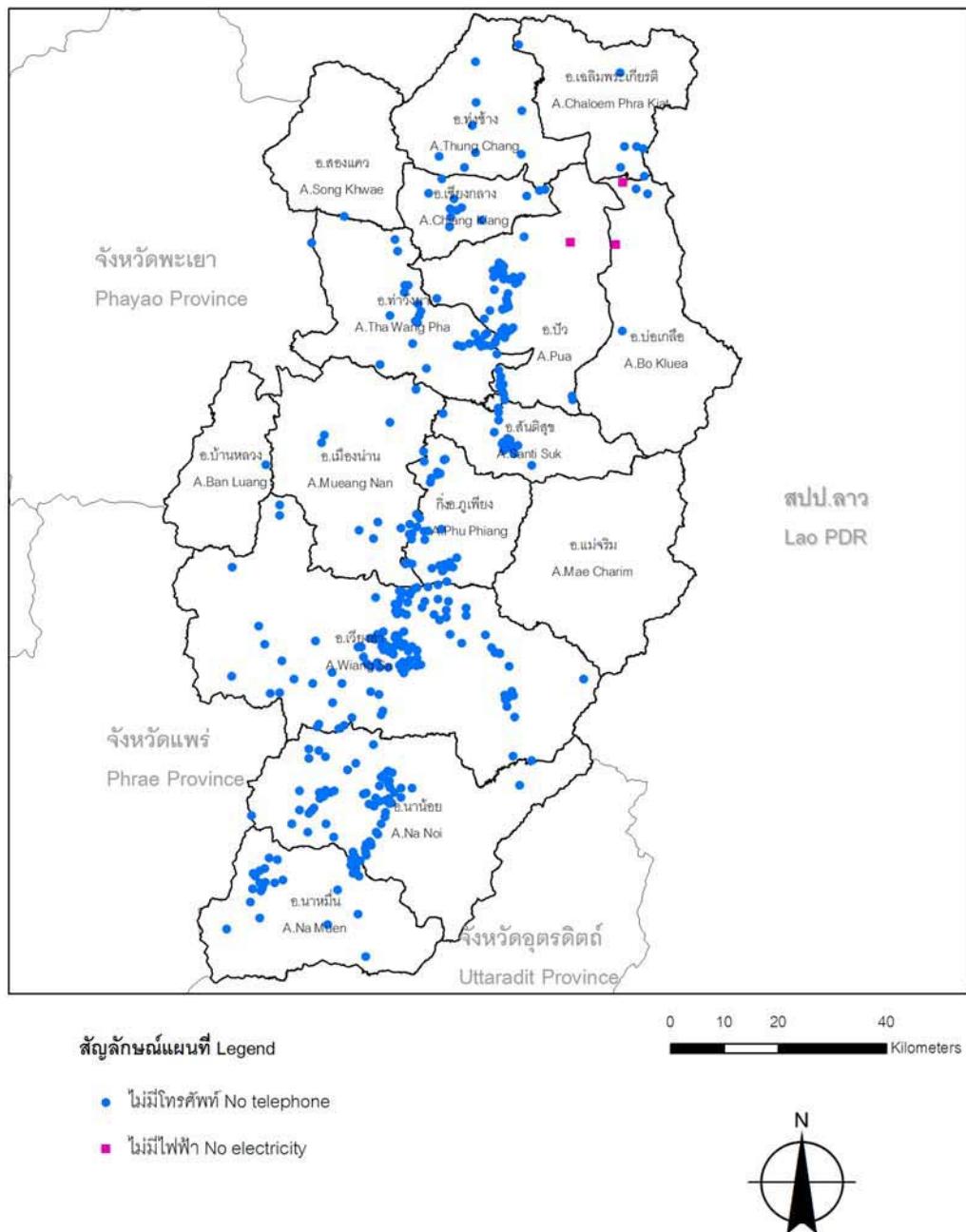
จากแผนที่ (ภาพที่ 5.1) แสดงให้เห็นว่า จังหวัดน่านมีหมู่บ้านที่ควรพัฒนาปัจจัยพื้นฐาน เรื่องระบบการสื่อสาร คือ ขาดแคลนโทรศัพท์มากถึง 390 หมู่บ้าน ส่วนหมู่บ้านที่ขาดแคลนสาธารณูปโภคพื้นฐานไฟฟ้า พบใน 2 อำเภอ คือ อำเภอปัวและอำเภอบ่อเกลือ ซึ่งมีเพียง 3 หมู่บ้าน คือ บ้านนา gó ก บ้านหัวยขวาก และบ้านหัวยโคน และไม่พบว่ามีหมู่บ้านใดขาดแคลนสาธารณูปโภคพื้นฐานน้ำประปาซึ่งจากฐานข้อมูลพบว่าหมู่บ้านส่วนใหญ่ในจังหวัดน่านนั้นใช้ประปาภูเขา

ส่วนข้อมูลที่สอบถามถึงความต้องการของชาวบ้านว่าต้องการให้ภาครัฐเข้ามาส่งเสริมหรือแก้ไขปัญหาเรื่องใดบ้างนั้น จากฐานข้อมูลพบว่ามีทั้งหมด 2,011 รายการ สามารถจัดกลุ่มความต้องการการสนับสนุนจากภาครัฐของชาวบ้านออกเป็น 13 หมวด ส่วนใหญ่มีความเดือดร้อนเรื่องรายได้ไม่เพียงพอต่อการยังชีพ การขาดแคลนที่ดินทำกิน การถือครองกรรมสิทธิ์ที่ดินทำกิน และการพัฒนาแหล่งน้ำให้เอื้อต่อการทำการทำเกษตรโดยตัวอย่างความประทุมของชาวบ้านในแต่ละหมวดมีดังต่อไปนี้

1. การพัฒนาด้านอาชีพและรายได้ ต้องการให้ภาครัฐจัดสรุรที่ดินทำกินให้เพียงพอต่อจำนวนประชากรในหมู่บ้าน ต้องการเอกสารสารสิทธิ์ที่ทำกินที่เป็นโฉนด รวมทั้งต้องการให้ภาครัฐจัดหาแหล่งเงินทุนเพื่อการประกอบอาชีพ จัดหาอาชีพให้แก่ผู้ว่างงานและกลุ่มแม่บ้านส่งเสริมให้

แผนที่แสดงหมู่บ้านที่ขาดสาธารณูปโภคพื้นฐานอันจำเป็นต่อการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว

Map showing villages without basic public facilities

คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และประชาคมน่าน
Faculty of Arts, Chulalongkorn University and the Nan Community

ได้รับทุนสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกอ.)
Funded by the Thailand Research Fund (TRF)

ภาพที่ 5.1 แผนที่แสดงหมู่บ้านที่ขาดสาธารณูปโภคพื้นฐานอันจำเป็นต่อการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว

ชาวบ้านทำอาชีพเสริมรวมทั้งสนับสนุนให้ชาวบ้านมีรายได้ที่มั่นคงมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ต้องการให้จัดโครงการเพื่อช่วยปลดปล่อยหนี้สินให้แก่เกษตรกร ฯลฯ

2. การพัฒนาด้านเทคโนโลยีทางการเกษตรปศุสัตว์และการชลประทาน ส่วนใหญ่ ต้องการให้ภาครัฐสร้างแหล่งกักเก็บน้ำเพื่อประโภตน้ำทางการเกษตร ปรับปรุงแหล่งกักเก็บน้ำที่มีอยู่เดิมให้มีสภาพดีกว่าที่เป็นอยู่ รวมทั้งต้องการให้ภาครัฐจัดหนักวิชาการมาถ่ายทอดความรู้ เกี่ยวกับเทคโนโลยีทางการเกษตร เกษตรแพรนใหม่ และเห็นว่าควรส่งเสริมด้านการเกษตรให้จริงจังมากขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ รวมทั้งต้องการให้จัดหาสัตว์เลี้ยงที่มีประโยชน์ทางเศรษฐกิจ เช่น วัว พันธุ์ดี ให้แก่ชาวบ้าน ฯลฯ

3. การส่งเสริมด้านการตลาดเพื่อจำหน่ายผลิตผลทางการเกษตร ต้องการให้ภาครัฐ จัดหาตลาดเพื่อรองรับสินค้าทางการเกษตรและให้รับประทานราคากลางผลิตผลทางการเกษตรโดยให้ราคาสูงกว่าที่เป็นอยู่ รวมทั้งออกแบบตราการไม่ให้พ่อค้าคนกลางเข้ามาเอาเปรียบหรือแทรกแซง กลไกทางการตลาด ฯลฯ

4. อุตสาหกรรม ต้องการให้มีโรงงานแปรรูปอาหารสัตว์ภายในหมู่บ้าน

5. การส่งเสริมด้านการศึกษา ต้องการให้ภาครัฐกระจายโอกาสทางการศึกษาให้กับลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ได้มีโอกาสทางการศึกษาที่เท่าเทียมกับคนพื้นราบ ต้องการให้โรงเรียนในหมู่บ้าน เปิดสอนในระดับที่สูงยิ่งขึ้นกว่าที่เป็นอยู่เพื่อที่เด็ก ๆ จะได้ไม่ต้องเดินทางไกลเพื่อไปศึกษาต่ออยังต่างถิ่น รวมทั้งต้องการให้ภาครัฐสนับสนุนเรื่องทุนการศึกษา ฯลฯ

6. การพัฒนาด้านการคมนาคมขนส่งและการไปรษณีย์ ต้องการให้ก่อสร้างถนนลาดยางหรือถนนคอนกรีตเข้ามายังหมู่บ้าน ต้องการให้สร้างถนนเข้าไปยังพื้นที่ที่ยากลำบากและปรับปรุงซ่อมแซมถนนบริเวณหมู่บ้านให้มีสภาพดีกว่าที่เป็นอยู่ รวมทั้งต้องการให้มีบริการไปรษณีย์ภายในหมู่บ้าน ฯลฯ

7. การพัฒนาสาธารณูปโภคพื้นฐานต่าง ๆ ต้องการให้ภาครัฐจัดหาแหล่งน้ำสะอาดที่ถูกสุขลักษณะเหมาะสมแก่การอุปโภคบริโภค จัดหาภาชนะกักเก็บน้ำให้แก่ชาวบ้าน เช่น ถังเก็บน้ำฝน รวมทั้งขยายเขตไฟฟ้าให้ครอบคลุมหมู่บ้านที่อยู่ต่ามตราดรอซอกซอย และจัดให้มีตู้โทรศัพท์สาธารณะภายในหมู่บ้าน ฯลฯ

8. การส่งเสริมด้านการท่องเที่ยว ต้องการให้พัฒนาหมู่บ้านต่าง ๆ ให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวโดยการจัดโครงการน้ำตก OTOP เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เที่ยวชมสถานที่ท่องเที่ยว บริเวณหมู่บ้าน ชมศิลปวัฒนธรรมประเพณีของแต่ละหมู่บ้านและเลือกซื้อผลิตภัณฑ์สินค้าจากแหล่งผลิตโดยตรง และเห็นว่าควรพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่มีอยู่เดิมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สมบูรณ์สามารถแข่งขันกับแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงในจังหวัดอื่น ๆ ได้ รวมทั้งต้องการให้ภาครัฐ

วางแผนนโยบายด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวควบคู่ไปกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีของท้องถิ่นฯลฯ

9. การส่งเสริมด้านวัฒนธรรมและประเพณี ต้องการให้ภาครัฐส่งเสริมและเผยแพร่วัฒนธรรม ประเพณีของหมู่ให้เป็นที่รู้จักแพร่หลาย รวมทั้งบูรณะสถานที่มีความสำคัญทางด้านวัฒนธรรมแต่ยังไม่เป็นที่รู้จักแพร่หลาย ให้มากยิ่งขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ ต้องการให้มีศูนย์วัฒนธรรมชาวเขาและต้องการให้สภាឯวัฒนธรรมทำงานอย่างจริงจังมากยิ่งขึ้น และเห็นว่าควรส่งเสริมด้านศิลธรรมควบคู่ไปกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณี ฯลฯ

10. การแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม และปรับภูมิทัศน์บริเวณหมู่บ้าน ต้องการให้มีแผนการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรมมากกว่าที่เป็นอยู่ เพื่อรักษาป่าไม้ให้คงความอุดมสมบูรณ์และรักษาลำน้ำให้มีปลาจำนวนมาก เช่นที่เป็นอยู่ไปอีกนาน จัดให้มีบ่อสำบัดน้ำเสียภายในหมู่บ้าน รวมทั้งต้องการให้สร้างสิ่งปลูกสร้างเพื่อพักผ่อนหย่อนใจภายในหมู่บ้าน อาทิ ศาลาอนุรักษ์ เป็นต้น

11. การพัฒนาด้านการแพทย์ และสาธารณสุข เห็นว่าควรจัดให้มีสถานพยาบาล หรือสถานีอนามัยภายในหมู่บ้าน

12. สวัสดิการสังคม ต้องการได้รับการรักษาพยาบาลโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย ต้องการให้มีการจัดสร้างสนามกีฬาภายในหมู่บ้าน หรือ ให้ผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไปได้รับเบี้ยยังชีพ ฯลฯ

13. หมวดอื่น ๆ ได้แก่ ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการปักครอง เช่น ต้องการให้ต่ำบล (ต่ำบล ยอม) เปลี่ยนเป็นกิ่งอำเภอ หรือ ปัญหาเกี่ยวกับเรื่องสัญชาติสำหรับชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยนานา民族แต่ยังไม่ได้รับสัญชาติไทย ซึ่งฐานข้อมูลของโครงการได้รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการถือบัตรประชาชนประเทศไทย ของชาวบ้านทั้ง 902 หมู่บ้าน เช่น บัตรประจำตัวประชาชนตามทะเบียนราษฎร์ บัตรประจำตัวสีเขียว บัตรประจำตัวสีฟ้า บัตรประจำตัวสีเขียวขอบแดง ฯลฯ ซึ่งสามารถนำมาใช้ประโยชน์โดยการนำมาประกอบการพิจารณาแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับทะเบียนราษฎร์ของจังหวัดน่านได้

นอกจากข้อมูลจากฐานข้อมูลของโครงการ จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวและคุณภาพชีวิตดังที่กล่าวแล้ว ฐานข้อมูลยังได้รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับประวัติหมู่บ้านทั้ง 902 หมู่บ้านในจังหวัดน่าน อันได้แก่ข้อมูลเกี่ยวกับถิ่นฐานดั้งเดิม การอพยพโยกย้ายถิ่นฐาน ก่อนที่จะมาก่อตั้งหมู่บ้าน ปีที่ก่อตั้งหมู่บ้าน ตลอดจนชื่อเก่าแก่ ชื่อดั้งเดิมของแต่ละหมู่บ้าน ซึ่งข้อมูลดังกล่าวเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการเชื่อมโยงข้อมูลใหม่กับแหล่งข้อมูลในอดีต อันจะทำให้เห็นถึงวิวัฒนาการและการเคลื่อนย้ายถิ่นฐานของหมู่บ้านต่าง ๆ อันเป็นประโยชน์ต่อการศึกษา

จังหวัดน่านในเชิงประวัติศาสตร์และเป็นประยุทธ์อย่างยิ่งต่อการจัดทำฐานข้อมูลทะเบียนราชภูร์ของจังหวัดน่าน

จากการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับประวัติหมู่บ้านจากฐานข้อมูล 902 หมู่บ้านของทางโครงการฯ พบร่วมกับ จังหวัดน่านมีหมู่บ้านที่ก่อตั้งมานานตั้งแต่ 500 ปีขึ้นไป จำนวน 27 หมู่บ้าน หมู่บ้านที่ก่อตั้งตั้งแต่ 100 ปีขึ้นไป 345 หมู่บ้าน ที่เหลือเป็นหมู่บ้านที่ก่อตั้งยังไม่ถึง 100 ปีและหมู่บ้านที่ผู้ตอบแบบสอบถามไม่ได้กรอรายละเอียดเกี่ยวกับอายุของหมู่บ้าน โดยจะขอนำเสนอตัวอย่างข้อมูลที่เกี่ยวกับประวัติของหมู่บ้านที่ระบุไว้ในฐานข้อมูลเฉพาะข้อมูลหมู่บ้านที่ก่อตั้งมานานตั้งแต่ 500 ปีขึ้นไป เพื่อให้เห็นลักษณะข้อมูลที่ใกล้เคียงกับที่ปรากฏในฐานข้อมูลและเพื่อให้ง่ายต่อการเข้าถึงข้อมูล จะขอนำเสนอด้วยตารางโดยเรียงลำดับจากหมู่บ้านที่มีความเก่าแก่มากที่สุดไปทางน้อยที่สุด (ดูตารางที่ 5.1)

จากการที่ 5.1 จะเห็นได้ว่า จากฐานข้อมูลของโครงการฯ พบร่วมกับ จังหวัดน่านมีหมู่บ้านที่เก่าแก่ที่มีอายุมากกว่า 1,000 ปี จำนวน 6 หมู่บ้าน โดยหมู่บ้านที่เก่าแก่ที่สุดที่พบในฐานข้อมูล คือ บ้านม่อนมีอายุ 1,504 ปี โดยชาวบ้านได้อพยพจากสิบสองปันนาเมื่อปี พ.ศ.1046 มาตั้งถิ่นฐานบริเวณดังกล่าว หมู่บ้านที่มีความเก่าแก่ของลงมา คือ บ้านเชียงแล 1 และบ้านเชียงแล 2 มีอายุ 1,411 ปี โดยชาวบ้านได้อพยพมาจากเมืองเชียงแสนราวปี พ.ศ. 1139 หมู่บ้านที่มีความเก่าแก่ในลำดับถัดมา คือ ชุมชนบ้านพวงพยอม มีอายุ 1,350 ปี ซึ่งเดิม คือ บ้านหล่ายร้อง ได้อพยพมาอาศัยอยู่บริเวณดังกล่าวเมื่อปี พ.ศ.1200 เนื่องจากแม่น้ำน่านที่ไหลผ่านบริเวณที่ตั้งหมู่บ้านเดิมเปลี่ยนทิศทางไปทางวัดศรีบุญเรือง ทำให้แม่น้ำบริเวณที่ตั้งหมู่บ้านตื้นเขิน ส่วนหมู่บ้านอื่น ๆ ที่มีอายุหมู่บ้านมากกว่า 1,000 ปี ได้แก่ บ้านพาน มีอายุ 1,250 ปี ก่อตั้งหมู่บ้านเมื่อปี พ.ศ.1300 ชาวบ้านอพยพมาจากอำเภอพาน จังหวัดเชียงราย โดยมีเรื่องเล่าว่านายพวนป้าพร้อมสุข ได้มาร่วมก่อตั้งหมู่บ้านนี้ คือ บ้านหล่ายร้อง ที่ตั้งหมู่บ้านเดิมเปลี่ยนทิศทางไปทางวัดศรีบุญเรือง ทำให้แม่น้ำบริเวณที่ตั้งหมู่บ้านตื้นเขิน ส่วนหมู่บ้านอื่น ๆ ที่มีอายุหมู่บ้านมากกว่า 1,000 ปี ได้แก่ บ้านพาน มีอายุ 1,145 ปี ก่อตั้งหมู่บ้านเมื่อปี พ.ศ.1105 โดยชาวบ้านกลุ่มแรกอพยพมาจากบ้านนาแดง แขวงไชยบุรี โดยการนำของเจ้าพ่อพระยาปู ด้วยเห็นว่าพื้นที่ที่เป็นป่ามากแครงแครงนี้ มีความอุดมสมบูรณ์เหมาะสมแก่การตั้งถิ่นฐานต่อมามีชาวบ้านอีกพากหนึ่งมาจากการเมืองเชียงใหม่เข้ามาสมทบตั้งถิ่นฐานที่หมู่บ้านดังกล่าว

ส่วนหมู่บ้านที่มีอายุระหว่าง 500-1,000 ปี มี 21 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านห้วยโปง บ้านน้ำพาง บ้านแก้ม บ้านบ่อหลวง บ้านนาคอก บ้านห้วยโทน บ้านพร้าว ชุมชนบ้านภูมินทร์ บ้านหัวเวียง เหนือบ้านป้าหัด บ้านพญาวัด บ้านสปัน บ้านหนองน่าน บ้านพญาภู ชุมชนบ้านช้างค้า บ้านเจดีย์

ମୁଦ୍ରଣାଳ୍ୟ ୫.୧ (ୱୀଳ)

ประวัติที่นักโทษเคยเข้ารับการอบรม						
ชื่อห้องเรียน	ชื่อคุณครูของ	ว.ส.ที่ตั้ง	อายุห้องเรียน	ความหมายของค่าปัจจุบัน	ประวัติที่นักโทษ	ประวัติที่นักโทษ
คุณครูน้ำดี	พญ.น้ำดี	ห้องเรียน	1200	1350	ไม่มีระบุ	ไม่มีระบุ
คุณครูน้ำดี	พญ.น้ำดี	ห้องเรียน	1300	1250	ตั้งชื่อห้องเรียนตามที่ระบุ	ตั้งชื่อห้องเรียนตามที่ระบุ
คุณครูน้ำดี	พญ.น้ำดี	ห้องเรียน	1105	1145	ไม่มีระบุ	ไม่มีระบุ

ລາຍລະອຽດ	ລາຍລະອຽດ	ລາຍລະອຽດ	ລາຍລະອຽດ	ລາຍລະອຽດ	ລາຍລະອຽດ	ລາຍລະອຽດ	ລາຍລະອຽດ
ສະຖານະການ ພັກທຸລະນະ	ສູງຕິດິມາຄອງ ພຸກ	ພ.ສ.ທີ່ ພຸກ	ອາຍຸນຸ່ມປ່ານ (ປີ)	ຄວາມໝາຍອາງືອງ ປັບປຸງນັ້ນ ຂອງທຸກໆນຸ່ມ	ຄວາມໝາຍອາງືອງປັບປຸງນັ້ນ ຂອງທຸກໆນຸ່ມ	ປະກວດທີ່ ປະກວດທຸກໆນຸ່ມ	ປະກວດທຸກໆນຸ່ມ
ປະກົດກົດນຸ່ມ	ຫ້າຍໂປ່ງ	1748	802	ປະກົດທຸກໆນຸ່ມ ແຮງມືປັບຕິດິນີ້ຈະມີສັດງ ມາດີມືນິນ	ຫຼັງນັ້ນເນັ້ນກົດນຸ່ມ ປະກົດທຸກໆນຸ່ມ ວ່ານາມຕະລາດນີ້ດ້ວຍພໍທີ່ດ ນັ້ນເປັນເນື້ອງປັບປຸງນັ້ນ ຕອງການເນື້ອງປັບປຸງ ນັ້ນ	ຫຼັງນັ້ນເນັ້ນກົດນຸ່ມ ປະກົດທຸກໆນຸ່ມ ວ່ານາມຕະລາດນີ້ດ້ວຍພໍທີ່ດ ນັ້ນເປັນເນື້ອງປັບປຸງນັ້ນ ຕອງການເນື້ອງປັບປຸງ ນັ້ນ	ຫຼັງນັ້ນເນັ້ນກົດນຸ່ມ ປະກົດທຸກໆນຸ່ມ ວ່ານາມຕະລາດນີ້ດ້ວຍພໍທີ່ດ ນັ້ນເປັນເນື້ອງປັບປຸງນັ້ນ ຕອງການເນື້ອງປັບປຸງ ນັ້ນ
ກັກນຸ່ມກາງ ລັກ	ກັກນຸ່ມ	1748	802	ເນື່ອງຈາກຕັດກັກນຸ່ມ ໃນລົ້າພາກ ກັກນຸ່ມ	ກັກນຸ່ມ ກັກນຸ່ມ	ກັກນຸ່ມ	ກັກນຸ່ມ
ກັກນຸ່ມກາງ	ກັກນຸ່ມ	1825	725	ແກ້ມ ຄື ເຄື່ອງທຸກໆນຸ່ມ ດີມນຸ່ມຫາມຫອງເຈົ້າລົງຈຳ	ກັກນຸ່ມ ກັກນຸ່ມ	ກັກນຸ່ມ ກັກນຸ່ມ	ກັກນຸ່ມ
ກັກນຸ່ມກາງ	ກັກນຸ່ມ	1848	702	ຕັດກັກຫຼັງມາຫຼັງ ເກົ່າສົ່ງມາດົກ	ກັກນຸ່ມ ກັກນຸ່ມ	ກັກນຸ່ມ ກັກນຸ່ມ	ກັກນຸ່ມ
ປະກົດກົດນຸ່ມ	ຫ້າຍໂປ່ງ	1848	702	ໃນສົມຍາອ່ອຫັນນຸ່ມ ໂຄກສຳຫັກປັດຕັກສັດງ ເຖິງ ປະກົດກົດນຸ່ມ	ຫ້າຍໂປ່ງ	ຫ້າຍໂປ່ງ	ຫ້າຍໂປ່ງ
ປະກົດກົດນຸ່ມ	ຫ້າຍໂປ່ງ	1848	702	ຕັ້ງຕາມຫຼັງມາຫຼັງ ໂຄກສຳຫັກປັດຕັກສັດງ ເຖິງ ປະກົດກົດນຸ່ມ	ຫ້າຍໂປ່ງ	ຫ້າຍໂປ່ງ	ຫ້າຍໂປ່ງ

ព្រះរាជាណាចក្រ 5.1 (ពេរ)

ព្រាករណ៍ 5.1 (ពេរ)

บ้านป้อม บ้านหัวยหลวง บ้านดอนแท่น บ้านน้ำครกใหม่ และบ้านน้ำครกเก่า ดูที่ตั้งของหมู่บ้านที่มีอายุตั้งแต่ 500 ปีขึ้นไป ได้ในภาพที่ 5.2

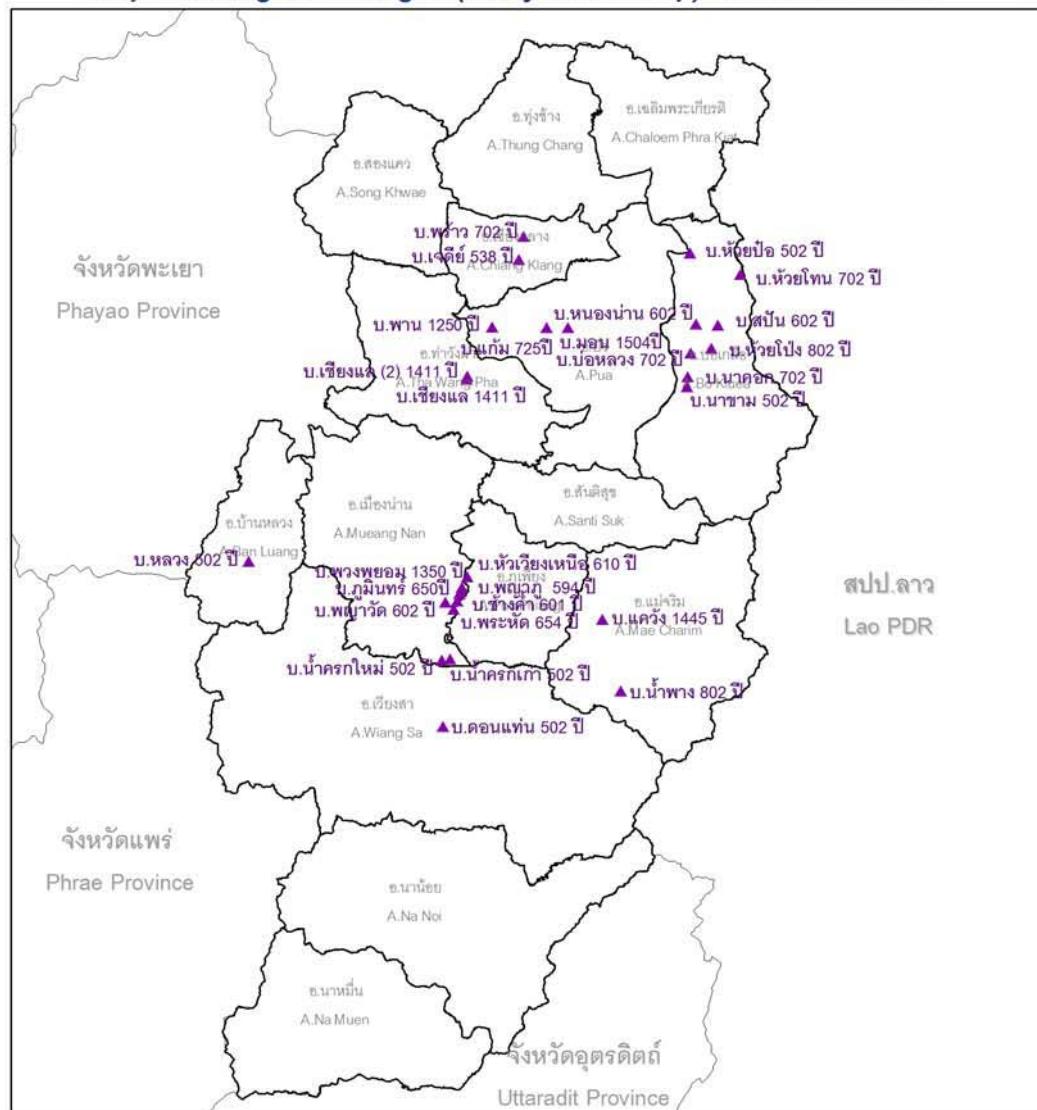
ประโยชน์อีกประการหนึ่งของข้อมูลเกี่ยวกับประวัติหมู่บ้าน จากฐานข้อมูลของโครงการฯ คือ สามารถเชื่อมโยงข้อมูลใหม่จากฐานข้อมูล กับแหล่งข้อมูลในอดีต เพื่อเพิ่มความสมบูรณ์ ให้กับข้อมูลที่มีอยู่เดิม อาทิ แผนที่แสดงข้อมูลในอดีต จากการสืบค้นแผนที่ของจังหวัดน่านในอดีต จากหอดูดาวมายเหตุแท่งชาติ พบร้า แผนที่ที่เกี่ยวกับจังหวัดน่านในสมัยก่อนนั้นมากจะเป็นแผนที่ที่แสดงพื้นที่เขตพื้นที่ของจังหวัดน่านดังพบร้าในแผนที่ที่จัดทำขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 5 หากเป็นแผนที่ที่นำเสนอภาพรวมทั้งจังหวัด อาทิ แสดงอาณาเขตพื้นที่ติดต่อจังหวัดน่านกับจังหวัดอื่น ๆ พบร้าไม่ได้แสดงรายละเอียดในระดับหมู่บ้านในแผนที่ กล่าวคือ จะแสดงอาณาเขตพื้นที่ติดต่อรายชื่ออำเภอ รายชื่อตำบล และแสดงรายชื่อหมู่บ้านเพียงบางหมู่บ้านเท่านั้น แต่จากฐานข้อมูลของโครงการฯ ทำให้สามารถนำไปประมวลเพื่อหาที่ตั้งของหมู่บ้านต่าง ๆ ในอดีตได้ รวมทั้งทำให้เห็นถึงเส้นทางการเคลื่อนย้ายของหมู่บ้าน ไปตั้งถิ่นฐานยังที่แห่งอื่นอันเนื่องมาจากประสบพิบัติภัยทางธรรมชาติ หรือ เพื่อหาพื้นที่ที่อุดมสมบูรณ์กว่าพื้นที่เดิม ดังเช่น ชุมชนบ้านพวงพยอม หรือบ้านหล่ายร่อง ซึ่งตั้งอยู่ที่ตำบลในเวียง อำเภอเมืองน่านในปัจจุบัน ได้มีการย้ายที่ตั้งของหมู่บ้าน เพราะแม่น้ำน่านเปลี่ยนทิศทาง ทำให้สายน้ำที่อยู่ใกล้หมู่บ้านตื้นเขินจึงต้องอพยพเพื่อหาที่ตั้งหมู่บ้านแห่งใหม่ (ดูตารางที่ 5.1) เป็นต้น

ทั้งนี้เพื่อให้เห็นภาพที่ชัดเจนยิ่งขึ้นเกี่ยวกับการเชื่อมโยงข้อมูลจากฐานข้อมูลของโครงการฯ กับแหล่งข้อมูลในอดีต จะขอนำเสนอแผนที่แสดงอาณาเขตและเขตติดต่อจังหวัดน่าน ปี พ.ศ.2483 ประกอบการนำเสนอต่อไปนี้

จากแผนที่สังเขปจังหวัดน่านและเขตติดต่อ พ.ศ.2483 (ภาพที่ 5.3) พบร้า มีชื่ออำเภอ ปรากฏในแผนที่ จำนวน 6 อำเภอตัวยกัน คือ อำเภอเมืองน่าน อำเภอสา (ซึ่งปัจจุบัน คือ อำเภอเกียงสา) อำเภอนาน้อย อำเภอปัว อำเภอแลและ (ซึ่งปัจจุบัน คือ อำเภอทุ่งช้าง) และอำเภอปง (ซึ่งปัจจุบันอยู่ในเขตการปกครองของจังหวัดพะ夷ฯ)

ในส่วนของตำบล พบร้า แผนที่สังเขปจังหวัดน่านและเขตติดต่อ พ.ศ.2483 มีชื่อตำบล ปรากฏ 24 ตำบลตัวยกัน ได้แก่ ตำบลนาทะนุง ตำบลเมืองลี ตำบลปอแก้ว ตำบลสถาน ตำบลเชียงของ ตำบลนาน้อย ตำบลสันทะ ตำบลศรีชะเกชา ตำบลสวัด ตำบลลยอด ตำบลໄเรนาหลวง ตำบลเชียงคาน ตำบลเชียงกลาง ตำบลเปือ ตำบลและ ตำบลลงอบ ตำบลปอน ส่วนอีก 7 ตำบลนั้น พบร้า ปัจจุบันอยู่ในเขตการปกครองของจังหวัดพะ夷ฯ ได้แก่ ตำบลสะเอียบ ตำบลเชียงม่วง ตำบลสระ ตำบลควา ตำบลโดย ตำบลจิม และตำบลผาซ้างน้อย

แผนที่แสดงตำแหน่งหมู่บ้านที่มีอายุตั้งแต่ 500 ปีขึ้นไปในจังหวัดน่าน
Map showing old villages (500 years old up) in Nan Province

ສົນລັກໜີ້ແພນທີ Legend

A scale bar at the bottom of the map with tick marks at 0, 10, 20, and 40 Kilometers. The distance between 0 and 10 is shaded black, while the distance between 10 and 20 is white. The distance between 20 and 40 is shaded black again. The word 'Kilometers' is written in black text to the right of the scale bar.

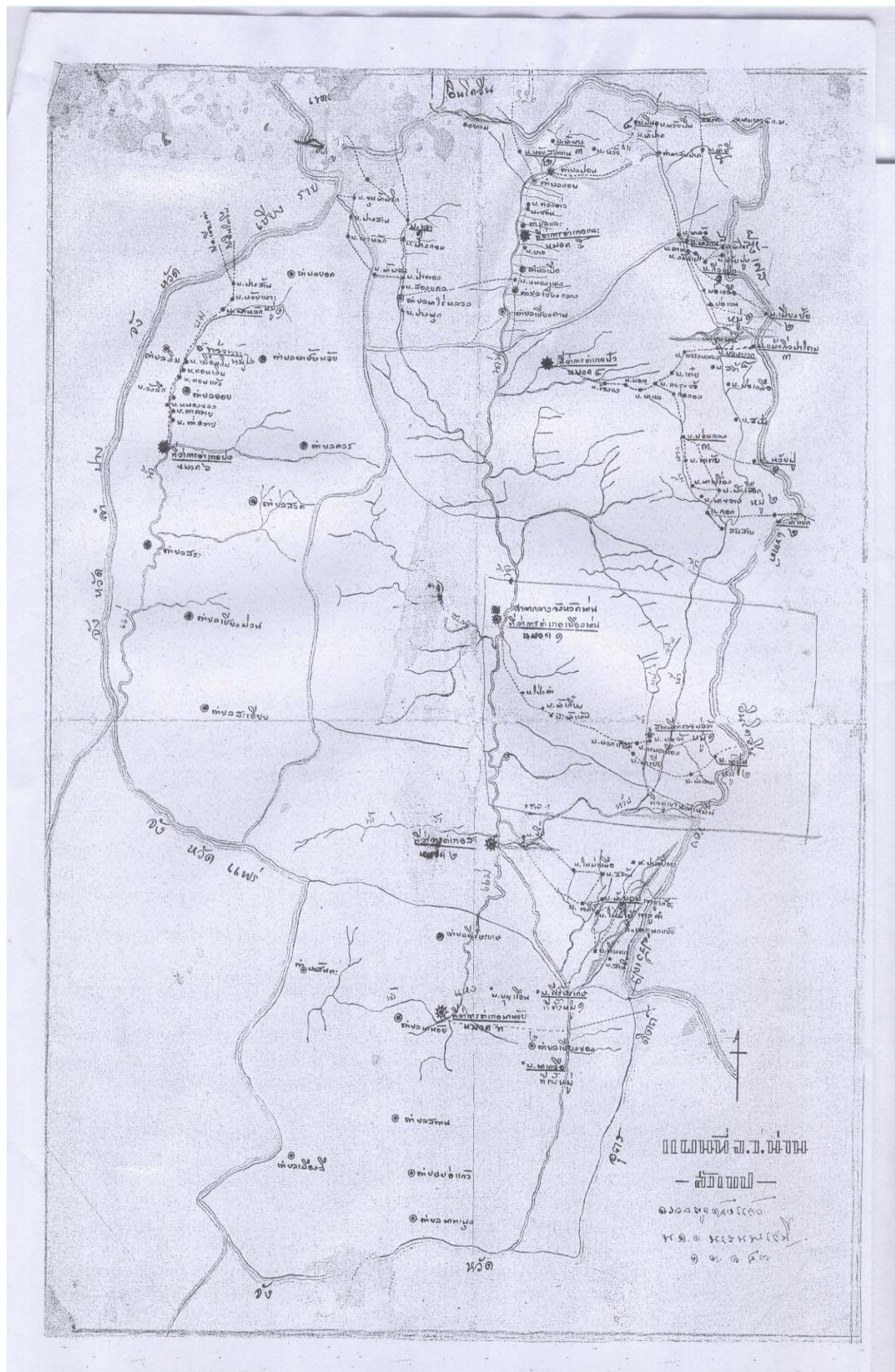
▲ ตำแหน่งหมู่บ้าน Village location

คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และประชาคมน่าน
Faculty of Arts, Chulalongkorn University and the Nan Community

ได้รับทุนสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
Funded by the Thailand Research Fund (TRF)

ภาพที่ 5.2 แผนที่แสดงตำแหน่งหมู่บ้านที่มีอายุตั้งแต่ 500 ปีขึ้นไปในจังหวัดน่าน

ในส่วนของหมู่บ้านนั้น พบร้า แผนที่ดังกล่าวแสดงรายชื่อหมู่บ้านเฉพาะในบางพื้นที่ อาจเนื่องจากต้องการใช้ประโยชน์จากการรายละเอียดของแผนที่เฉพาะส่วน จึงแสดงรายละเอียดบริเวณดังกล่าวเป็นพิเศษ อย่างไรก็ตามจากการศึกษาข้อมูลจากแผนที่ร่วมกับข้อมูลจากฐานข้อมูล พบร้า รายชื่อหมู่บ้านที่มีรายชื่อหมู่บ้านตรงกัน และอยู่ในพิกัดที่ตั้งหมู่บ้านที่ใกล้เคียงกัน อาทิ บ้านหนองแดง ซึ่งในแผนที่เก่าระบุว่าตั้งอยู่ในอำเภอและชื่อปัจจุบัน คือ อำเภอเชียงกลาง บ้านสาลีและบ้านน้ำม่วงซึ่งแผนที่เก่าระบุว่าอยู่ในอำเภอสาลีในปัจจุบัน คือ อำเภอเวียงสา บ้านศรีษะเกษซึ่งตั้งอยู่ในอำเภอนาน้อย และบ้านร่องแรงซึ่งตั้งอยู่ในอำเภอปัว เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม พบร้า แผนที่ดังกล่าวแสดงรายชื่อหมู่บ้านหลายหมู่บ้านซึ่งไม่พบในแผนที่จังหวัดน่านในปัจจุบัน อาจเนื่องมาจากได้มีการเปลี่ยนแปลงชื่อหมู่บ้านในภายหลัง ดังนั้นข้อมูลที่เกี่ยวกับชื่อหมู่บ้านในฐานข้อมูลของโครงการฯ อาทิ ชื่อเก่า ชื่อเก่าแก่ ชื่อดั้งเดิม ชื่อที่ชาวบ้านเรียกและชื่อที่เป็นทางการของหมู่บ้าน สามารถนำไปสู่การสืบค้นเพื่อหาที่ตั้งของหมู่บ้านในอดีต นอกจากนี้ข้อมูลในส่วนของประวัติหมู่บ้านยังทำให้เห็นถึงเส้นทางการเคลื่อนย้ายที่ตั้งถิ่นฐานของหมู่บ้านต่าง ๆ ได้

นอกจากนี้ ข้อมูลเกี่ยวกับชื่อหมู่บ้านและความหมายของชื่อหมู่บ้านทั้ง 902 หมู่บ้าน ในจังหวัดน่านทั้ง ยังเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาวิจัยในด้านอื่น ๆ อาทิ ด้านภาษาศาสตร์ เช่น นำไปศึกษาในเชิงภาษาศาสตร์ชาติพันธุ์ซึ่งศึกษาชีวิต ความคิดของชาวบ้าน ผ่านรูปภาษา หรือ อาจนำไปประกอบการศึกษาด้านประวัติศาสตร์ หรือ ด้านสังคมวิทยาและมนุษยวิทยา ฯลฯ

จากการวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนของชื่อหมู่บ้านและความหมายของชื่อหมู่บ้านจากฐานข้อมูล พบร้า มี 635 รายการที่แสดงชื่อหมู่บ้านและความหมายของชื่อหมู่บ้านครบถ้วน จากจำนวนชื่อหมู่บ้านทั้งหมด 902 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 70.4 การพิจารณาลักษณะทางความหมาย ของชื่อหมู่บ้านในครั้งนี้ ได้อ้างอิงจากการให้ความหมายของชื่อหมู่บ้านจากคำให้สัมภาษณ์ของคนในหมู่บ้านที่ปรากฏในฐานข้อมูลเป็นหลักไม่ได้อ้างอิงจากรูปภาษาเป็นหลัก ดังนั้นจึงพบว่า บางชื่อหมู่บ้านที่ชี้รูปกันอาจจัดอยู่ในประเภทที่แตกต่างกันได้ โดยสามารถจัดประเภทชื่อหมู่บ้านเป็น 15 ประเภทด้วยกัน และพบว่า ชื่อหมู่บ้านส่วนใหญ่ในจังหวัดน่านนิยมนำสิ่งที่มีอยู่ตามธรรมชาติ มาตั้งเป็นชื่อหมู่บ้าน หรือ นำลักษณะทางภูมิศาสตร์ของหมู่บ้านและบริเวณโดยรอบหมู่บ้านมาตั้ง เป็นชื่อหมู่บ้าน นอกจากนี้ยังพบว่า มีการนำเหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นภายในหมู่บ้านหรือเป็นเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับโอกาสสำคัญต่าง ๆ หรือ นำเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการอพยพ โยกย้ายถิ่นฐานและการพัฒนาหมู่บ้านมาตั้งเป็นชื่อหมู่บ้าน ส่วนประเภทอื่น ๆ อาทิ การตั้งชื่อหมู่บ้านตามลักษณะการทำนาหากิน ตั้งชื่อหมู่บ้านตามบุคคลสำคัญ ตามสถานที่สำคัญ ตามสิ่งของที่พบในหมู่บ้าน หรือ เครื่องใช้ต่าง ๆ ฯลฯ ดูการตั้งชื่อหมู่บ้านและลักษณะการตั้งชื่อหมู่บ้านในจังหวัดน่าน ในตารางที่ 5.2 - 5.15

ตารางที่ 5.2 การตั้งชื่อหมู่บ้านและลักษณะการตั้งชื่อหมู่บ้านในจังหวัดน่าน (ธรรมชาติ)

ธรรมชาติ			
สิ่งที่นำมาใช้ในการตั้งชื่อ	ลักษณะการตั้งชื่อ	จำนวน	ร้อยละ
1. แหล่งน้ำ	นำชื่อแหล่งน้ำ อันได้แก่ ชื่อแม่น้ำ ชื่อลำห้วย ชื่อหนองน้ำ ชื่อคลอง ชื่อน้ำพุ ชื่อน้ำตก ที่อยู่บริเวณที่ตั้งหมู่บ้าน มาตั้งเป็นชื่อหมู่บ้าน	130	20.47
2. ต้นไม้	นำชื่อต้นไม้-พืช ที่มีตามธรรมชาติที่พบมากในหมู่บ้าน/ในบริเวณที่ตั้งหมู่บ้าน หรือ ต้นไม้ที่มีขนาดใหญ่ในหมู่บ้าน นำมาตั้งเป็นชื่อหมู่บ้าน	94	14.80
3. ลักษณะทางภูมิศาสตร์	นำลักษณะพื้นที่ที่ตั้งหมู่บ้าน เช่น อยู่บนดอย อยู่บนพื้นที่ราบ อยู่บนพื้นที่ราบที่มีแม่น้ำสองสายมาบรรจบกัน อยู่บริเวณแหล่งต้นน้ำ หรือนำภูมิทัศน์โดยรอบของหมู่บ้าน เช่น มีแม่น้ำล้อมรอบหมู่บ้าน มีนาล้อมรอบหมู่บ้าน หมู่บ้านเป็นแหล่งต้นน้ำ หรือ นำสภาพผืนดินที่ตั้งหมู่บ้าน เช่น เป็นดินทราย ดินสีเหลือง ดินมีความอุดมสมบูรณ์ มาตั้งเป็นชื่อหมู่บ้าน	87	13.70
4. หน้าผา/สันเขา	นำรูปร่างลักษณะของหน้าผา เช่น หรือรูปร่างเหมือนสัตว์ เช่น สิงห์ ช้าง หรือ บงบอกขนาด เช่น มีขนาดใหญ่ ยาว หรือ บงบอกกว่ามีหินผา หน้าผามาก บริเวณหมู่บ้าน มาตั้งเป็นชื่อหมู่บ้าน	17	2.68
5. พืชที่ปลูกในหมู่บ้าน	นำพืชหรือสถานที่ปลูกพืชที่นำมาประกอบอาหาร เช่น เมี่ยง เต้า(สาหร่ายชนิดหนึ่ง) หรือ นาข้าว มาตั้งเป็นชื่อหมู่บ้าน	7	1.10
6. ท่าน้ำ	นำชื่อท่าน้ำสำคัญที่ใช้ในการสัญจรและติดต่อค้าขายที่อยู่บริเวณหมู่บ้านมาตั้งเป็นชื่อหมู่บ้าน	5	0.79
7. ดอกไม้	นำชื่อที่บ่งบอกถึงการมีดอกไม้จำนวนมาก หรือ นำชื่อดอกไม้ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของหมู่บ้านมาตั้งเป็นชื่อหมู่บ้าน	3	0.47

ตารางที่ 5.2 (ต่อ)

chromatic			
สิ่งที่นำมาใช้ในการตั้งชื่อ	ลักษณะการตั้งชื่อ	จำนวน	ร้อยละ
8. ถ้ำ	นำชื่อถ้ำซึ่งเป็นสถานที่เกิดเหตุการณ์สำคัญมาใช้เป็นชื่อหมู่บ้าน คือ บ้านครากคำ คือ ถ้ำที่ผู้ใหญ่บ้าน เอกซ้างอกมา	1	0.16
9. ตะกอนแม่น้ำ	นำตะกอนในแม่น้ำมาตั้งเป็นชื่อหมู่บ้าน คือ บ้านดอนมูลตั้งชื่อหมู่บ้านตามตะกอนแม่น้ำ	1	0.16

ตารางที่ 5.3 การตั้งชื่อหมู่บ้านและลักษณะการตั้งชื่อหมู่บ้านในจังหวัดน่าน (ลักษณะทางภูมิศาสตร์)

ลักษณะทางภูมิศาสตร์			
ลักษณะภูมิศาสตร์ของหมู่บ้าน	ตัวอย่างชื่อหมู่บ้าน	จำนวน	ร้อยละ
ที่ตั้งหมู่บ้านเป็นที่ราบใช้ท่าน้ำได้	บ้านนามน บ้านนาหนุน บ้านนาเจริญ บ้านนาคำ บ้านนาอุดม บ้านนาแดง บ้านทุ่งมงคล บ้านนาคำ บ้านนาล้ม บ้านหล่ายทุ่ง บ้านทุ่งกลาง บ้านทุ่งมงคล บ้านนาทราย บ้านนาโกก* บ้านปงสนุก บ้านปงสนุกใหม่	18	2.83
ที่ตั้งหมู่บ้านเป็นที่ดอนที่เนินที่สูง	บ้านดอนอุดม บ้านดอนแก้ว บ้านดอนมูล บ้านดอนกลาง บ้านดอนไชย	16	2.52
ที่ตั้งหมู่บ้านมีแม่น้ำ-ลำน้ำมาบรรจบ	บ้านสบยาง บ้านสบแก่น บ้านสบพาง บ้านสบหลม บ้านสบยาง บ้านสบมาง บ้านสบเป็ด บ้านสบป่า บ้านสบปัน บ้านสบบัว บ้านสบหนอง บ้านดอนสบเปือ	16	2.52
ที่ตั้งหมู่บ้านเป็นพื้นที่ป่า	บ้านป่าแพะ บ้านป่าเต้า บ้านป่าแพะ บ้านดอนไพรวัลย์ บ้านเด่นพนา บ้านพนาไพร บ้านป่าแลว บ้านป่าลาน บ้านชาก บ้านน้ำแพะ บ้านตีด	11	1.73

ตารางที่ 5.3 (ต่อ)

ลักษณะทางภูมิศาสตร์			
ลักษณะภูมิศาสตร์ของหมู่บ้าน	ตัวอย่างชื่อหมู่บ้าน	จำนวน	ร้อยละ
ที่ตั้งหมู่บ้านอยู่บนดอย-ภูเขา-สันเข้า	บ้านดอยติว บ้านอภัยคีรี บ้านหัวดอย บ้านยอดบ้านภูเวียง บ้านสันกลาง บ้านกิริจันทร์ (อยู่ที่สูงมองเห็นพระจันทร์) บ้านเนิน บ้านดอน	9	1.42
ที่ตั้งหมู่บ้านอยู่ใกล้กับแม่น้ำ-ลำน้ำ	บ้านไฟล่อน บ้านวังว้า บ้านห้วยส้อ บ้านหัวน้ำ บ้านพี้ใต้ บ้านฝั่งหมิน (อยู่ใกล้ หรือ ชิดริมน้ำ) บ้านน้ำสอดใต้ บ้านหนองน่า (มีหนองน้ำอยู่บริเวณภูเขา)	9	1.42
บอกสภาพของผืนดินที่ตั้งหมู่บ้าน	บ้านห้วยโป่ง/ บ้านทรายทอง (ตั้งตามดินโป่งที่สัตว์มา กิน/ บ้านที่มีทรายสีทอง) บ้านโป่ง/ บ้านทุ่งเจริญ (ดินโป่งร่อง มีสีเหลือง/ ดินมีความอุดมสมบูรณ์มาก) บ้านศรีนาชีน (มีความชุ่มชื้น)	5	0.79
ที่ตั้งหมู่บ้านมีแม่น้ำ-ลำน้ำล้อมรอบ	บ้านน้ำล้อม บ้านล้อมกลาง บ้านร่องแสง (มีร่องน้ำใหญ่อยู่รอบหมู่บ้าน) บ้านน้ำเลียง	4	0.63
ที่ตั้งหมู่บ้านอยู่ใกล้ฝาย-หนองน้ำ	บ้านฝาย บ้านกันฝาย บ้านหนอง	3	0.47
บอกทิศที่ตั้งของหมู่บ้าน	บ้านหัวเวียงเหนือ บ้านดูเหนือ บ้านกลาง	3	0.47
บอกลักษณะพื้นที่ของหมู่บ้านและพรวนไม่ที่มีในหมู่บ้าน	บ้านเปียงก่อ	1	0.16
บอกว่าอยู่ใกล้เขตช้ายแดน	บ้านใหม่ช้ายแดน	1	0.16
อีน ๆ เช่น บอกที่ตั้งของหมู่บ้าน บอกลักษณะพื้นที่ของหมู่บ้าน	บ้านตีนดอย บ้านปง (ที่ตั้งหมู่บ้านอยู่ปลายทุ่ง) บ้านตีนตก (ถนนมาสิ้นสุดที่ตีนดอย) บ้านร่อง (ที่ตั้งหมู่บ้านเป็นทางเดินของร่องแม่น้ำ)	4	0.63

ตารางที่ 5.4 การตั้งชื่อหมู่บ้านและลักษณะการตั้งชื่อหมู่บ้านในจังหวัดน่าน (เหตุการณ์ในอดีต)

เหตุการณ์ในอดีต			
ลักษณะของเหตุการณ์ในอดีต	ตัวอย่างชื่อหมู่บ้าน	จำนวน	ร้อยละ
เกี่ยวกับการเมือง การทหาร	บ้านหลักลาย (เคยเป็นที่ตั้งของทหารในการสู้รบ) บ้านสันติภาพ (สมัยก่อนมีคอมมิวนิสต์คุกคาม) บ้านทัพม่านบ้านด่าน (เคยเป็นด่านของทหาร) บ้านสว่าง (เคยถูกคอมมิวนิสต์รุกรานจึงย้ายออกมายังหมู่บ้านใหม่) บ้านนาม	6	0.94
การเสียชีวิตของคน-สัตว์ในหมู่บ้าน	บ้านวังหมอ (หมอตำแหน้แยกสำน้ำแล้วเสียชีวิต) บ้านบวกหน้า (บวก คือ น้ำที่ซึ่งอยู่ทางหน้าดีมีน้ำแล้วเสียชีวิต) บ้านกีดแก้ว (หงิงช้างบ้านชื่อแก้วเสียชีวิตบวิเวณแห่งกระทะ-กีด) บ้านนาหมอ (หมอผึ่งมาป่าบพญาคแล้วเสียชีวิตที่หมู่บ้านนี้) บ้านพ่อ (พ่อวัวพระราชนายในหมู่บ้าน) บ้านหาดปลาแห้ง (สมัยก่อนมีปลาแห้งตายบนหาด)	6	0.94
เกี่ยวกับสิ่งปลูกสร้าง-การปลูกสร้างในหมู่บ้าน	บ้านปางปูก (ช้าวบ้านที่มาทำไร่ในพื้นที่ก่อนได้ใช้ปูกใบบัวบูรีรื้อสร้างปาง) บ้านปางกอม (สมัยก่อนคนที่เดินทางมาบวิเวณนี้ได้สร้างปางได้ตันกอม) บ้านคือ (สมัยก่อนช้าวบ้านมาชุดคลองส่งน้ำ ภาษาพื้นเมืองเรียกว่า คือ) บ้านช้าวหลัง (สมัยก่อนชุดบ่อลงไป 20 วาแต่ไม่พบร่อง) บ้านวังเสา (เมื่อก่อนช้าวบ้านเขามีทำเสาปลูกบ้านโดยตามลำน้ำ ไม่จมตรงวังน้ำลึก)	5	0.79
เกี่ยวกับการคมนาคม ขนส่ง	บ้านวังก้า (พ่อค้าล่องแพมาขายสินค้าบริเวณหมู่บ้าน) บ้านหาดพาขน (ในอดีตเป็นจุดขนส่งสินค้าทางเรือ)	2	0.31
อุทกภัย	บ้านนาเขียว (สมัยก่อนที่นาได้รับความเสียหายจากน้ำท่วม) บ้านเน้าลัด (พื้นที่มีกุฏิน้ำท่วมในฤดูฝน) บ้านนาปัง (นาที่ถูกน้ำซัดพังทลาย)	3	0.47

ตารางที่ 5.4 (ต่อ)

เหตุการณ์ในอดีต			
ลักษณะของเหตุการณ์ในอดีต	ตัวอย่างซี่อ่อมบ้าน	จำนวน	ร้อยละ
กลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ เดยอาศัยบริเวณที่ตั้งบ้าน	บ้านเชียงราย (สมัยก่อนชาวเชียงรายมาอาศัยที่ที่ตั้งบ้านในปัจจุบัน) บ้านปางมอญ (เดยเป็นที่อยู่ของพวกรม่า)	2	0.31
เกี่ยวกับผู้ครองนครในสมัยก่อน	บ้านพระเนตร (สมัยก่อนผู้ครองนครได้ทอตพระเนตรซึ่งที่บริเวณนั้น) บ้านจังใต้ (สมัยก่อนพระยาภูค้าได้พักที่หมู่บ้านนี้ ระหว่างเดินทางไปที่น่าน) บ้านท่าน้ำ (ผู้ครองนครน่านได้แล่นเรือมาตามลำน้ำ ลำน้ำเป็นทางโคงเรือจึงชันผึ่งทำให้ท้ายเรือพระที่นั่งหัก)	3	0.47
เกี่ยวกับการก่อตั้งบ้าน	บ้านฟ้า (ระหว่างสร้างหมู่บ้านเกิดฝนตกฟ้าร้อง) บ้านยกฐาน (เมื่อถางที่สร้างหมู่บ้านไม่สามารถถางหากไม่เก่าออกได้)	2	0.31
เกี่ยวกับสภาพดินในอดีต	บ้านนาค (สมัยก่อนมีป่าไม้เป็นคง ต่อมาตัดดงทำเป็นนาข้าว) บ้านไปร่องศรี (เมื่อก่อนบ้านสร้างอยู่พื้นที่ที่สัตว์มากินดินไป)	2	0.31
สิ่งของที่มีในหมู่บ้าน	บ้านวังช่อง (สมัยก่อนมีวังน้ำและชุดได้มีช่อง)	1	0.16
ภูมิอากาศ	บ้านนาร้อน (สมัยก่อนที่นาร้อน จึงเอาพัดมาพัด)	1	0.16
เหตุการณ์สำคัญในอดีต	บ้านรัชดา 2 (ตั้งตามครองราชย์ครบ 25 ปี)	1	0.16

ตารางที่ 5.5 การตั้งชื่อหมู่บ้านและลักษณะการตั้งชื่อหมู่บ้านในจังหวัดน่าน (การอพยพ โยกย้าย
ถิ่นฐาน และการพัฒนา)

การอพยพ โยกย้ายถิ่นฐาน และการพัฒนา			
สิ่งที่เกี่ยวกับการอพยพ	ตัวอย่างชื่อหมู่บ้าน	จำนวน	ร้อยละ
การแยกตัวออกจาก จากหมู่บ้านเดิม	บ้านสวัสดิ์พร้าว (แยกออกจากหมู่บ้านพร้าว) บ้านหล่ายทุ่ง (แยกออกจากบ้านหลวง ออยุ่คุนละฟาก ของทุ่งนา) บ้านม่วงใหม่พัฒนา (หมู่บ้านที่ตั้งขึ้นใหม่) บ้าน หลวง (บ้านแรกที่แยกออกจากชุมชนบ้านหลวง) บ้าน ดอนอภัย (บ้านที่แยกออกจากบ้านป่าแลวหลวง) บ้าน เจริญราษฎร์ (ย้ายมาจากบ้านป่าแลวเนื่อง และมาตั้ง ชุมชนใหม่) บ้านดอนใหม่ (อยู่บันทีดอนย้ายที่อยู่มาใหม่) บ้านใหม่ (2) + บ้านใหม่ (ชาวบ้านย้ายมาจากบ้านน้ำต้อง ตั้งหมู่บ้านขึ้นใหม่) บ้านใหม่พัฒนา (หมู่บ้านตั้งใหม่) บ้าน ใหม่สันติสุข (เป็นชื่อตั้งใหม่) บ้านหนองใหม่ (เป็นหมู่บ้าน ที่แยกออกจากบ้านหนองเดง) เมืองจังใหม่พัฒนา (เป็น หมู่บ้านที่ตั้งขึ้นใหม่)	15	2.36
แหล่งเดิมที่อพยพมา	บ้านยู/ บ้านยู๊ได้/ บ้านยู๊กลาง (อพยพมาจากบ้านยู อ.เดิง จ.เชียงราย) บ้านงอบได้/ บ้านงอบกลาง/ บ้านงอบเหนือ (ง่อม แปลว่า เงียบเงงา เป็นชื่อหมู่บ้านเดิมที่ 12 ปันนา) บ้านเวียงสอง (ชื่อเมืองเก่าที่อพยพมา) บ้านพาน/ บ้านปง หนึ่ง (ตั้งตามหมู่บ้านเดิมอยู่ที่ อ.พาน/ ตั้งตามหมู่บ้านเดิม ปง คือ ที่ราบลุ่มแม่น้ำปง) บ้านป่าเดด (มีชาวป่าเดด จ.เชียงรายมาตั้งถิ่นฐาน ตั้งตามหมู่บ้านเดิม) บ้านห่างทาง หลวง (ชื่อหมู่บ้านเดิมเมื่อครั้งอาศัยอยู่บริเวณชายแดน ไทย-ลาว) บ้านขุนน้ำพริก(ตั้งชื่อตามหมู่บ้านเก่า) บ้านน้ำ น่าน (ตั้งชื่อตามหมู่บ้านเก่าที่อยู่ติดกับลำน้ำน่าน) บ้าน ห้วยมอย (ย้ายมาจากบ้านห้วยมอย)	14	2.20

ตารางที่ 5.5 (ต่อ)

การอพยพ อยักย้ายถิ่นฐาน และการพัฒนา			
สิ่งที่เกี่ยวกับการอพยพ	ตัวอย่างชื่อหมู่บ้าน	จำนวน	ร้อยละ
จำนวนครัวเรือนในอดีต	บ้านนาชา/ บ้านตาน้อย/บ้านตองเจริญราษฎร (เดิมมี 20 หลังคาเรือน/ เดิมมีจำนวนบ้านน้อย/ หมู่บ้านตองมีประชากรเพิ่มขึ้น) บ้านเหล่า (ประชาชนอยู่รวมกันเป็นกลุ่ม)	4	0.63
จำนวนหมู่บ้านในอดีต	บ้านต้าม (มีหลายหมู่บ้านตามมาอยู่รวมกัน) บ้านห้วยตีม (เมื่อก่อนมีคนอยู่สามครัวเรือน ต่อมามีคนมาอยู่เพิ่ม)	2	0.31
กลุ่มที่มาอยู่เป็นพวกแรก	บ้านมอญ	1	0.16
เส้นทางสัญจรในอดีต	บ้านหัวเมือง (เป็นหมู่บ้านแรกที่จะต้องผ่านเมื่อจะเดินทางเข้ามาภูเขาน้อย)	1	0.16
การสร้างบ้านเรือนในสมัยก่อน	บ้านถีมตอง (สมัยก่อนใช้ตองทำฝ้าบ้านและทำหลังคา)	1	0.16
ที่มาของการอพยพ	บ้านดอนชัย (หนึ่งในที่มามาอยู่ที่ดอน)	1	0.16
การพัฒนาหมู่บ้าน	บ้านไร่พัฒนา (บ้านที่มีการพัฒนาแล้ว)	1	0.16

ตารางที่ 5.6 การตั้งชื่อหมู่บ้านและลักษณะการตั้งชื่อหมู่บ้านในจังหวัดน่าน (สิ่งที่เคยมีในหมู่บ้าน)

สิ่งที่เคยมีในหมู่บ้าน			
สิ่งที่เคยมี	ตัวอย่างชื่อหมู่บ้าน	จำนวน	ร้อยละ
สิ่งปลูกสร้าง	บ้านเจดีย์ (มีเจดีย์ในหมู่บ้านมาแต่เดิม) บ้านชาก้อม (เดิมมีสะพานขนาดสัน) บ้านศาลา (เดิมมีศาลาที่พักของพ่อค้าชาวลาว) บ้านปางยาง (สนัยก่อนมีที่พักชั่วคราว บริเวณที่พักชั่วคราวมีต้นยางมาก) บ้านปางสา (สมัยก่อนมีที่พักชั่วคราว ซึ่งบริเวณที่พักมีต้นปอสาอยู่มาก) บ้านปางส้าน (เดิมหมู่บ้านนี้เป็นทางผ่านของพ่อค้าที่เดินทางจากน่านไป	8	1.26

ตารางที่ 5.6 (ต่อ)

สิ่งที่เคยมีในหมู่บ้าน			
สิ่งที่เคยมี	ตัวอย่างชื่อหมู่บ้าน	จำนวน	ร้อยละ
	เชียงราย พอค้าได้สร้างที่พัก(ปาง)ไว้ที่ใต้ต้นสัน(บ้านนา ฝาง (แผลงมาจากปาง ซึ่งเปลวที่พัก) บ้านศรีนาภาน (มีวัดพ่ออู่กลางทุ่งนา)		
แหล่งน้ำ	บ้านหนองบัว (สมัยก่อนมีหนองบัว) บ้านภูแหน (สมัยก่อน มีภูเขาและแม่น้ำมาก) บ่อแก้ว (หมู่บ้านที่มีบ่อน้ำที่มีแสง ส่องคล้ายแก้ว)	3	0.47
สิ่งปลูกสร้างที่เกี่ยวข้องกับการชลประทาน	บ้านฝายมูล(เมื่อสมัยอพยพมา มีการสร้างฝายขนาดเล็ก) บ้านฝายแก้ว บ้านฝาย	3	0.47
บ่อน้ำเกลือ	บ้านบ่อหอยกบ/บ่อหอยกบใต้ (เดิมมีบ่อน้ำเกลือที่อยู่ใกล้ต้นหอยกบ) บ้านบ่อหอย (มีบ่อเกลือสินເຂົວ)	2	0.31
สิ่งของ	บ้านทุ่งฟ้อน (เดิมมีระฆังฟ้อน) บ้านคั้งถี (เดิมมีที่ดักปลา กลางแม่น้ำจำนวนมาก) บ้านหอยทรายขาว (เดิมมีหินสีขาวจำนวนมาก)	3	0.47

ตารางที่ 5.7 การตั้งชื่อหมู่บ้านและลักษณะการตั้งชื่อหมู่บ้านในจังหวัดน่าน (อาชีพ การทำมาหากิน)

อาชีพ การทำมาหากิน			
สิ่งที่เคยมี	ตัวอย่างชื่อหมู่บ้าน	จำนวน	ร้อยละ
การปลูกข้าว	บ้านนางาม (ปลูกข้าว) บ.นาเหลืองใน/ นาเหลืองนอก (ข้าวอกรวงสีเหลือง) บ้านนาໄลย (พื้นที่นา มีความอุดมสมบูรณ์มาก) บ้านนาหมัน (ทำนาแล้วได้ข้าวเป็นจำนวนมาก) บ้านหัวนา (ทำนารอบ ๆ บ้าน) บ้านทุ่งทอง/ บ้านหัวทุ่ง (มีทุ่งนา/ มีทุ่งนาจำนวนมาก) บ้านนาขาว/ บ้านนาเบรื่อง (นาที่ได้ผลผลิตดี/ ตั้งชื่อหมู่บ้านตามทุ่งนา) บ้านทุ่งเข้า (หมู่บ้านที่ใช้แรงนวดข้าวอย่างแรง)	11	1.73

ตารางที่ 5.7 (ต่อ)

อาชีพ การทำมาหากิน			
สิ่งที่เคยมี	ตัวอย่างชื่อหมู่บ้าน	จำนวน	ร้อยละ
การปลูกเมือง	บ้านป่าเมือง (ปลูกเมือง)	1	0.16
การปลูกอ้อย	บ้านป่าอ้อย (ชุมชนที่เคยปลูกอ้อย)	1	0.16
การปลูกส้ม	ไดร์รัมโพธิ์ทอง (มีต้นไทรในหมู่บ้านและปลูกส้มสีทองในหมู่บ้าน)	1	0.16
การทำปางช้าง/ การทำไม้	บ้านปางช้าง (มีแหล่งน้ำ และมีการทำปางช้าง ทำไม้)	1	0.16
การล่าสัตว์	บ้านกง (กงชนูท้าด้วยเหล็กใช้สำหรับยิงวัวลำโพง ลูกดอก ของกงชนู奥巴ด้วยยาพิษ)	1	0.16
การค้า	บ้านนา ก้า (การค้า)	1	0.16
หมอดุมนี่เพร	บ้านหมอดุมนี่เพร	1	0.16

ตารางที่ 5.8 การตั้งชื่อหมู่บ้านและลักษณะการตั้งชื่อหมู่บ้านในจังหวัดน่าน (บุคคล)

บุคคล			
ประเภทบุคคล	ตัวอย่างชื่อหมู่บ้าน	จำนวน	ร้อยละ
ตั้งชื่อตามผู้นำ หมู่บ้าน	บ้านครีอุดม/ บ้านพญาแก้ว (ชื่อผู้นำคือครี+อุดมสมบูรณ์/ ตั้งชื่อตามผู้นำที่ประกอบคุณงามความดี) บ้านสลี/ บ้าน ศาลา (ตั้งตามนายบุญหลี สลีอ่อน ผู้ตั้งหมู่บ้าน/ ผู้นำชื่อ ศาลา) บ้านมณีพากษ์ (ตั้งชื่อตามนายท่ารากบดชด.รวม เป็นชื่อหมู่บ้าน) บ้านวังทอง (ชื่อผู้นำนายวัง และนายทอง)	6	0.94
ตั้งชื่อตามเจ้านาย ทางเหนือ	บ้านแยะ(ตั้งชื่อตามท่านเจ้าแยะ) บ้านกลางเวียง (ตั้งชื่อ ตามเจ้ากลางเวียง) บ้านอ่าย (ชื่อพระยาอ่าย ซึ่งเป็น หัวหน้าด้านตรวจสินค้าเข้าออก)	3	0.47
ตั้งชื่อตามนามสกุล ของบุคคลสำคัญ	บ้านใหม่ไชยธรรมรัตน์ (มาจากนำสกุลของ ตชด. ที่นำมา บ้านใหม่นี้) บ้านเขื่อนแก้ว (ตั้งตามนามสกุลพ่อแสนหลวง เขื่อนแก้ว)	2	0.31
ตั้งชื่อตามบุคคลที่ สร้างวัดเป็นคนแรกใน	บ้านดวงคำ (ดวงคำ คือ ชื่อผู้สร้างวัดครังแรก)	1	0.16

ตารางที่ 5.8 (ต่อ)

บุคคล			
ประเภทบุคคล	ตัวอย่างชื่อหมู่บ้าน	จำนวน	ร้อยละ
หมู่บ้าน			
ตั้งชื่อตามบุคคลที่ทำ นาเป็นคนแรก	บ้านนาวงศ์ (ตั้งชื่อตามนายวงศ์ ชาชิต ผู้ที่ทำนาคนแรก)	1	0.16

ตารางที่ 5.9 การตั้งชื่อหมู่บ้านและลักษณะการตั้งชื่อหมู่บ้านในจังหวัดน่าน (การไม่บอก
ความหมาย แต่ระบุว่าใครเป็นผู้ตั้งชื่อหมู่บ้าน)

การไม่บอกความหมาย แต่ระบุว่าใครเป็นผู้ตั้งชื่อหมู่บ้าน			
ประเภทบุคคล	ตัวอย่างชื่อหมู่บ้าน	จำนวน	ร้อยละ
ทางการตั้งชื่อให้	บ้านทุ่งรัตนา, บ้านศรีบุญยืน, บ้านน่านมั่นคง (เป็น หมู่บ้านที่ทางการจัดให้เป็นที่สร้างบ้านและประกอบ อาชีพ), บ้านราษฎร์รัฐพัฒนา (ช้าวบ้านและรัฐบาลช่วยกัน พัฒนา), บ้านสบยาว	5	0.79
พระ	บ้านพุฒิมาราม (พระตั้งให้) บ้านพระเนตร (การมองของ พระที่มาบิณฑบาต) บ้านสันทะ (เพียงมาจากสังฆะ แปลว่า สงฆ์)	3	0.47
บุคคลสำคัญตั้งชื่อให้	บ้านศรีเกิด (เจ้าขัด นหมายศนันธ์ ผู้ใหญ่บ้านคนที่ 1 เป็นผู้ ตั้งชื่อให้) บ้านดอนไชย (ผู้เม่า ผู้แก่ ที่มาดูแล ได้ตั้งชื่อให้)	2	0.31
ตั้งชื่อตามความเห็น ของสมาชิกในกลุ่ม	บ้านนราบ (ตั้งชื่อตามความเห็นของสมาชิกในกลุ่ม)	1	0.16

ตารางที่ 5.10 การตั้งชื่อหมู่บ้านและลักษณะการตั้งชื่อหมู่บ้านในจังหวัดน่าน (สัตว์)

สัตว์			
ประเภทสัตว์	ตัวอย่างชื่อหมู่บ้าน	จำนวน	ร้อยละ
นก	เมืองเล็น (ชื่อนกเสบียงของพม่า) บ้านหนองนก (มีหนอง น้ำและมีนกมาอาศัยอยู่จำนวนมาก) บ้านหนองเงือก (ตั้ง ชื่อตามหนองน้ำและสัตว์น้ำและนกชนิดต่าง ๆ)	4	0.63

ตารางที่ 5.10 (ต่อ)

สัตว์			
ประเภทสัตว์	ตัวอย่างชื่อหมู่บ้าน	จำนวน	ร้อยละ
	บ้านนายาง (หมู่บ้านที่มีนักย่างมาอาศัยจำนวนมาก)		
กว้าง	บ้านทุ่งกว้าง (ตั้งชื่อตามทุ่งหญ้าที่มีกว้างอยู่เป็นจำนวนมาก) บ้านทุ่งกว้าง (สมัยก่อนมีกว้างอยู่เป็นจำนวนมากมากกินน้ำในทุ่งนา)	2	0.31
ช้าง	บ้านช้างเผือก (ตั้งชื่อตามช้างเผือกของผู้ครองนคร)	1	0.16
วัว	บ้านวัวแดง (วัวชนิดหนึ่ง)	1	0.16
ปลา	บ้านเงิน (ตั้งตามชื่อปลาสะเงิน ซึ่งเป็นปลาเกล็ด)	1	0.16
เต่า	บ้านหนองคำ (เมื่อก่อนมีหนองน้ำและมีเต่าคำอาศัยอยู่)	1	0.16
เม่น	บ้านห้วยเม่น (สัตว์ป่า-ตัวเม่น)	1	0.16
แวง	บ้านบวงแวง (สมัยก่อนมีแวงดีดสองสามตัวมาอนอยู่ในบวง)	1	0.16
หอย	บ้านบ่อหอย (ถอดร่องในวังน้ำจะมีหอยเป็นจำนวนมากมาก)	1	0.16

ตารางที่ 5.11 การตั้งชื่อหมู่บ้านและลักษณะการตั้งชื่อหมู่บ้านในจังหวัดน่าน (สถานที่)

สถานที่			
ประเภทสถานที่	ตัวอย่างชื่อหมู่บ้าน	จำนวน	ร้อยละ
ตามวัด	บ้านพญาวัด, ชุมชนบ้านช้างคำ, ชุมชนบ้านมงคล, ชุมชนบ้านมณฑียร, ชุมชนบ้านมิงเมือง, ชุมชนหัวข่วง, ชุมชนภูมินทร์, บ้านนาหลวง, บ้านบุญยืน, บ้านศรีบุญเรือง, บ้านอาสาม (น่าจะมาจากชื่อบ้านอาสาม สร้างเพื่อใช้ปฏิบัติกิจของพระสงฆ์)	11	1.73
โรงเรียน	บ้านเจริญราษฎร์ (ตั้งชื่อตามโรงเรียนรัฐราษฎร์นุเคราะห์)	1	0.16
ศาลเจ้าพ่อ	บ้านเป้า (ตั้งชื่อตามศาลเจ้าพ่อบ้านเป้า)	1	0.16

ตารางที่ 5.12 การตั้งชื่อหมู่บ้านและลักษณะการตั้งชื่อหมู่บ้านในจังหวัดน่าน (สิ่งของ)

สิ่งของ			
ประเภทสิ่งของ	ตัวอย่างชื่อหมู่บ้าน	จำนวน	ร้อยละ
โบราณวัตถุ	บ้านดอนไชยพระบาท (ตั้งชื่อตามพระพุทธบาท โบราณสถานที่เจอ) บ้านชีง, บ้านชีงได้ (ตั้งชื่อตาม พระพุทธรูปทองทิพย์, พระพุทธรูปที่เจอ)	3	0.47
ของใช้	บ้านละเบ้ายา/ บ้านหัวยายืด (มาจากบ้องยาสูบที่ลีมไว้ที่ ลำหัวย/ ชาวบ้านลีมบุหรี่ (ชี้ไข่)ไว้ที่ลำหัวย)	2	0.31
ของที่ใช้ประกอบ พิธีกรรม	บ้านแก้ม (ตั้งชื่อตามเครื่องเซ่นวิญญาณของเจ้าหลวงป้า)	1	0.16

ตารางที่ 5.13 การตั้งชื่อหมู่บ้านและลักษณะการตั้งชื่อหมู่บ้านในจังหวัดน่าน (ความปราถนา –
ความเชื่อ)

ความปราถนา - ความเชื่อ			
ประเภทสิ่งที่เป็น นามธรรม	ตัวอย่างชื่อหมู่บ้าน	จำนวน	ร้อยละ
ความปราถนา	บ้านสันติสุข/ บ้านพรสรรค์ (เพื่อให้เกิดความเป็นสิริมงคล และสันติสุข/ เพื่อความเป็นสิริมงคล) บ้านสันติสุข/ บ้าน บุญเรือง (บ้านที่มีแต่ความสุขสงบ/ มีความสุขและ เจริญรุ่งเรือง) บ้านภักดีธรรม (ต้องการให้คนในหมู่บ้านอยู่ ในศีล ในธรรม ไม่หลงเหลือภัยอย่างมุข) บ้านหัวยสอน (มีลูกหลานจะวานอนสอนง่าย) บ้านชื่นชม (มีความ สนุกสนาน มีความสุข) บ้านมาสุข (เป็นหมู่บ้านที่มี ความสุขสบายดี) บ้านใหม่ร่มเย็น (ที่ที่มีแต่ความร่มเย็น) บ้านเมืองหลวง (หมู่บ้านมีแต่ความเจริญ)	10	1.57
ความเชื่อ	บ้านท่าค้า (บ้านที่มีท่าสำหรับขายให้ชาวบ้านทำมาหากิน ได้ มีเงินมีทองใช้) บ้านฟ้า (คนเฒ่าคนแก่เชื่อว่าหมู่บ้านนี้ อยู่เหนือฟ้าเหนือฟ้า)	2	0.31

ตารางที่ 5.14 การตั้งชื่อหมู่บ้านและลักษณะการตั้งชื่อหมู่บ้านในจังหวัดน่าน (ตัวนาน)

ตัวนาน		
ตัวอย่างชื่อหมู่บ้าน	จำนวน	ร้อยละ
บ้านตาแก้ว (นายพวนล่าสัตว์ เอ้าไฟฉายส่องตากว่า มีแสงแวงวาว อุทานว่าตา แก้ว) หมู่บ้านครีพันตัน (เจ้าผู้ครองนครสมัยก่อนปลูกต้นไม้พอกลึงสีแยกพันตันกันบ้านได้ พันตันพอดี) บ้านผาตูบ (สมัยก่อนมีนกหัดดิบินจับกูเขานหินทำให้เอียงทruzดไป) บ้านห้วยปูก (มาจากคำนวนว่าตัดต้นไม้แล้วไม่ตาย) บ้านห้วยอนุ (นายอนุนำอนุไป ล่าสัตว์ สายอนุขาดจึงทิ้งไว้ที่ลำห้วย) บ้านขอน (ตั้งชื่อตามขอนไม้ซึ่งเป็นคำนวน เก่า) บ้านพงษ์ (ตั้งชื่อตามประวัติวงศ์พงษ์) บ้านแข็งกลาง (ตามคำนวนแล้วว่าพระพุทธ องค์เศียรมาและได้แข็งลูกสมอไว้ดื่มน้ำสมอ แต่ไม่ทันได้ดื่มน้ำได้เสียด้วยไปวัดแข็งแห่ง ลูก สมอได้แข็งกลางไว้ก่อน) บ้านหนองแดง (สมัยก่อนไทยรับกับพม่าแล้วเอาอาวุธ ปืนเลือดมาล้างในหนองน้ำ)	9	1.42

ตารางที่ 5.15 การตั้งชื่อหมู่บ้านและลักษณะการตั้งชื่อหมู่บ้านในจังหวัดน่าน (กษัตริย์ พระบรม
วงศานุวงศ์)

กษัตริย์ พระบรมวงศานุวงศ์		
ตัวอย่างชื่อหมู่บ้าน	จำนวน	ร้อยละ
บ้านน้ำพระทัย/ บ้านร่มเกล้า (รัฐบาลได้จัดสรุบที่ให้ทำกินแทนแหล่งเดิม/ อยู่ภาย บุญบารมีของกษัตริย์)	2	0.31

ด้วยตระหนักว่าหัวใจหลักของการพัฒนาอย่างยั่งยืน คือ การพัฒนาที่เกี่ยวข้องกับ
เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม และตระหนักว่าข้อมูลที่ถูกต้องและเที่ยงตรงมีส่วนสำคัญต่อการ
ตัดสินใจและการแก้ไขปัญหาที่มีประสิทธิภาพ ความพยายามในการจัดทำฐานข้อมูลของ
โครงการในครั้งนี้ จึงมุ่งสร้างฐานข้อมูลที่เชื่อต่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทั้งทางชุมชนชาติและ
ทางวัฒนธรรม โดยให้ข้อมูลครอบด้านที่เชื่อต่อการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ สังคม ควบคู่ไปกับการ
อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม รวมถึงมุ่งร่วมรวมข้อมูลที่เชื่อต่อการแก้ไขปัญหาของราษฎรที่ต้องความ
ประسังค์ของคนในพื้นที่ให้มากที่สุด นอกจากนี้ยังมุ่งหวังให้ฐานข้อมูลของโครงการเป็นแหล่ง
สืบคันข้อมูล สำหรับผู้ที่ต้องการทำวิจัยในด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับจังหวัดน่านด้วย

ทั้งนี้ข้อมูลจากฐานข้อมูลของโครงการจะเป็นประโยชน์และนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนตามเจตนาของทางโครงการฯ ก็ต่อเมื่อมีการนำข้อมูลจากฐานข้อมูลไปใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างเป็นรูปธรรม แม้ข้อมูลจากฐานข้อมูลจะมีขอบด้าน หลายหมวดหมู่ แต่ในการนำไปใช้อาจเลือกข้อมูลบางส่วนไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในรูปแบบอื่น ๆ ได้ เช่น นำข้อมูลจากฐานข้อมูลไปสร้างสื่อประชาสัมพันธ์ด้านการท่องเที่ยวในระดับตำบล ดังเช่นที่ทางโครงการฯ ได้จัดทำหนังสือสารคดี “จากภูฟ้าน่าน สู่ฟ้ามหานคร” ขึ้นเพื่อประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวและผลิตภัณฑ์สินค้าที่ผลิตในตำบลภูพ้า นอกจากนี้ยังอาจใช้ประโยชน์โดยนำข้อมูลจากฐานข้อมูลของโครงการฯ ไปสร้างเป็นฐานข้อมูลระดับหมู่บ้าน เพื่อวางแผนนโยบายและแผนในการพัฒนาหมู่บ้าน และการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ของราชภูมิในพื้นที่ในโอกาสต่อไป

ทางโครงการฯ หวังเป็นอย่างยิ่งว่า ความพยายามและความทุ่มเทในการจัดทำฐานข้อมูล ซึ่งเกิดจากความร่วมมือร่วมใจของหลายฝ่ายในครั้งนี้ จะนำไปสู่การแก้ปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพ และตรงตามความประสงค์ของคนในพื้นที่ รวมทั้งนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนในจังหวัดน่าน สืบไป

บรรณานุกรม

คณะกรรมการจัดพิมพ์เอกสารทางประวัติศาสตร์ สำนักนายกรัฐมนตรี. 2514. ตำนานพื้นเมือง เชียงใหม่. กรุงเทพฯ.

โครงการศึกษาชนชาติไทย มหาวิทยาลัยพายัพ ร่วมกับ ประชาคมเมืองน่าน. 2530. “น่านในสมัยก่อนประวัติศาสตร์” รวมบทความจาก การจัดสัมมนาวิชาการเรื่อง “โบราณคดีและประวัติศาสตร์เมืองน่าน” จัดขึ้นระหว่างวันที่ 4-6 มีนาคม พ.ศ. 2530 ณ โรงเรมเทวราช อำเภอเมือง จังหวัดน่าน. หน้า 1-4.

ชนัญ วงศิริภาต. 2530. ชาวนา คนหมู่มากและคนกลุ่มน้อยในเมืองน่าน. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร.

พงศ์ศักดิ์ ปรางค์วัฒนกุล. 2529. “ชาวไทยลืมในล้านนา: ข้อสังเกตเบื้องต้น” บทความในชุมรวมบ้านนาคดี รวมบทความทางวิชาการ ไทยลืม: เวียงคำ.

นิธิ เอี่ยวศรีวงศ์. 2539. พื้นเมืองน่าน ฉบับวัดพระเกิด. กรุงเทพฯ: ออมรินทร์บุ๊คเซ็นเตอร์.

ประเสริฐ ณ นคร. “ประวัติศาสตร์เมืองน่านจากตำนานและชาเร็ก” รวมบทความจาก การจัดสัมมนาวิชาการเรื่อง “โบราณคดีและประวัติศาสตร์เมืองน่าน” จัดขึ้นระหว่างวันที่ 4-6 มีนาคม พ.ศ. 2530 ณ โรงเรมเทวราช อำเภอเมือง จังหวัดน่าน. หน้า 17-25.

พงศาวดารเมืองน่าน. 2507. ประชุมพงศาวดารเมืองน่าน ฉบับหอสมุดแห่งชาติ เล่ม 4 (ภาคที่ 7-11). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ก้าวหน้า.

พิสิฐ เจริญวงศ์ และ สายันต์ ไพรชาญจิตร์. 2530. “แหล่งผลิตเครื่องมือหินสมัยก่อนประวัติศาสตร์ในจังหวัดน่าน” รวมบทความจาก การจัดสัมมนาวิชาการเรื่อง “โบราณคดีและประวัติศาสตร์เมืองน่าน” จัดขึ้นระหว่างวันที่ 4-6 มีนาคม พ.ศ. 2530 ณ โรงเรมเทวราช อำเภอเมือง จังหวัดน่าน. หน้า 5-16.

โรงเรียนหนองบัว, 2529. หนองบัว. วารสารโรงเรียนบ้านหนองบัว, เอกสารโรงเรียนบัวเล่ม.

ศิลปกร, กรม. 2530 . เมืองน่าน โบราณคดี ประวัติศาสตร์และศิลปะ. จัดพิมพ์ในโอกาส
สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินทรงเปิดพิพิธ
ภัณฑสถานแห่งชาติ น่าน วันที่ 14 สิงหาคม 2530.

สมชาย ณ นครพนม. 2530. “น่านในสมัยก่อนประวัติศาสตร์” หนังสือที่ระลึก เมืองน่าน
โบราณคดี ประวัติศาสตร์และศิลปะ. จัดพิมพ์ในโอกาสสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ
สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินทรงเปิดพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ น่าน วันที่ 14
สิงหาคม 2530

สาวาท เสนาณรงค์. 2523. ภูมิศาสตร์ประเทศไทย. อ้างถึงใน สุรศักดิ์ ศรีสำอาง. “ประวัติศาสตร์
และศิลปะ”หนังสือที่ระลึก เมืองน่าน โบราณคดี ประวัติศาสตร์และศิลปะ. จัดพิมพ์ใน
โอกาสสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินทรงเปิด
พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ น่าน วันที่ 14 สิงหาคม 2530

สุรพล คำริห์กุล. 2549. ข่าวเมืองและวัดหัวข่าว องค์ประกอบสำคัญของเมืองในดินแดน
ล้านนา. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งชาติพัฒนกรรณ์มหาวิทยาลัย.

สุรศักดิ์ ศรีสำอาง. “ประวัติศาสตร์และศิลปะ”หนังสือที่ระลึก เมืองน่าน โบราณคดี
ประวัติศาสตร์และศิลปะ. จัดพิมพ์ในโอกาสสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรม
ราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินทรงเปิดพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ น่าน วันที่ 14 สิงหาคม
2530.

สายยันต์ ไพรชาญจิตร์. 2540. “โบราณคดีสมัยก่อนประวัติศาสตร์ของเมืองน่าน: ข้อมูลเก่าและ
ข้อมูลใหม่”. รวมบทความจากการสัมมนาวิชาการเรื่อง “สืบสานอดีตอันเรื่องรอง
ของเมืองน่าน: ข้อมูลและมุมมองใหม่ทางโบราณคดี ประวัติศาสตร์ และชาติ
พันธุ์” จัดขึ้นระหว่างวันที่ 18-21 ธันวาคม พ.ศ. 2540 ณ โรงแรมซิตี้พาร์ค จังหวัดน่าน.

หอดดหมายเหตุแห่งชาติ. แผนที่กองโบราณคดี กรมศิลปากร. ผกบค 2-(11-16) แผนที่สังเขป
จังหวัดน่าน พ.ศ. 2483 และเขตติดต่อ.

เอกสารลักษณ์น่าสนใจ คณะทำงาน. 2549. เอกลักษณ์น่าสนใจ. เศรียงใหม่: แมกซ์ พรินท์.

Filback, David. 1986. **วิวัฒนาการของชาวเขา “ม้วด”** เอกสารประกอบการบรรยายวิชา Ethnic Groups in Southeast Asia มหาวิทยาลัยพายัพ.

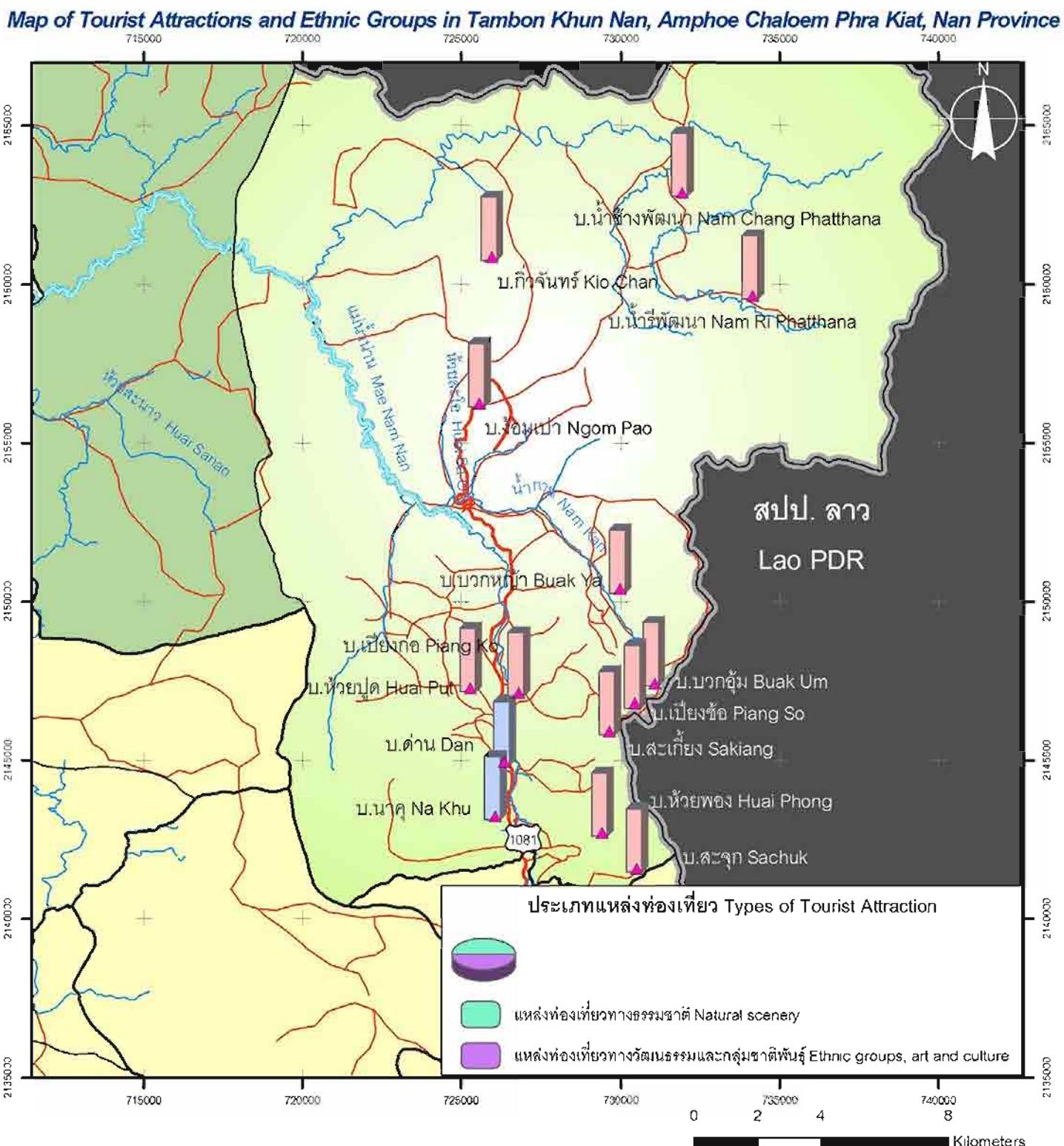
Seidenfaden, Frik, 1958. **The Thai People**. Bangkok: Siam Society.

ภาคผนวก ก

แผนที่แสดงแหล่งท่องเที่ยวและกลุ่มชาติพันธุ์ใน 99 ตำบล

แผนที่ท่องเที่ยวและกลุ่มชาติพันธุ์ ตำบลขุนนาง อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดน่าน

สัญลักษณ์แผนที่ Legend

- หมู่บ้าน Village
- ถนนสายหลัก Main Road
- ถนนสายรอง Road
- แม่น้ำสายหลัก River
- แม่น้ำสายรอง Stream

กลุ่มชาติพันธุ์ Ethnic Groups

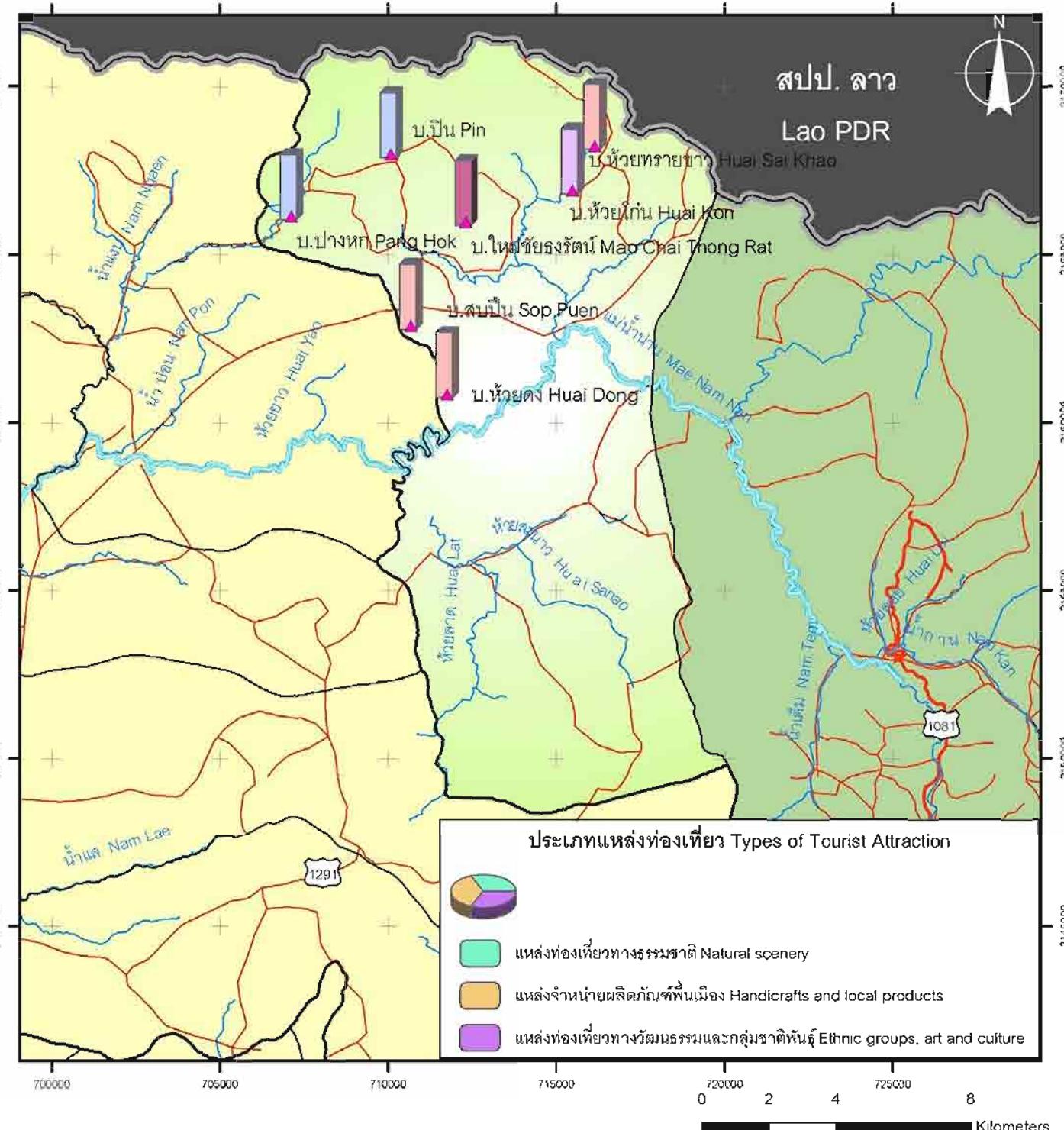
ตำบลขุนนาง Tambon Khun Nan	คนเมือง (ยวน) Khon Mueang (Yuan)
อำเภอเฉลิมพระเกียรติ Amphoe Chaloem Phra Kiat	มัล-ปไร (ล้าว อีสาน) Mai-Prai (Lua', Thln)
จังหวัดน่าน Nan Province	

แผนที่ท่องเที่ยวและกลุ่มชาติพันธุ์ ตำบลห้วยโก่น อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดน่าน

Map of Tourist Attractions and Ethnic Groups in Tambon Huai Kon, Amphoe Chaloem Phra Kiat, Nan Province

สัญลักษณ์แผนที่ Legends

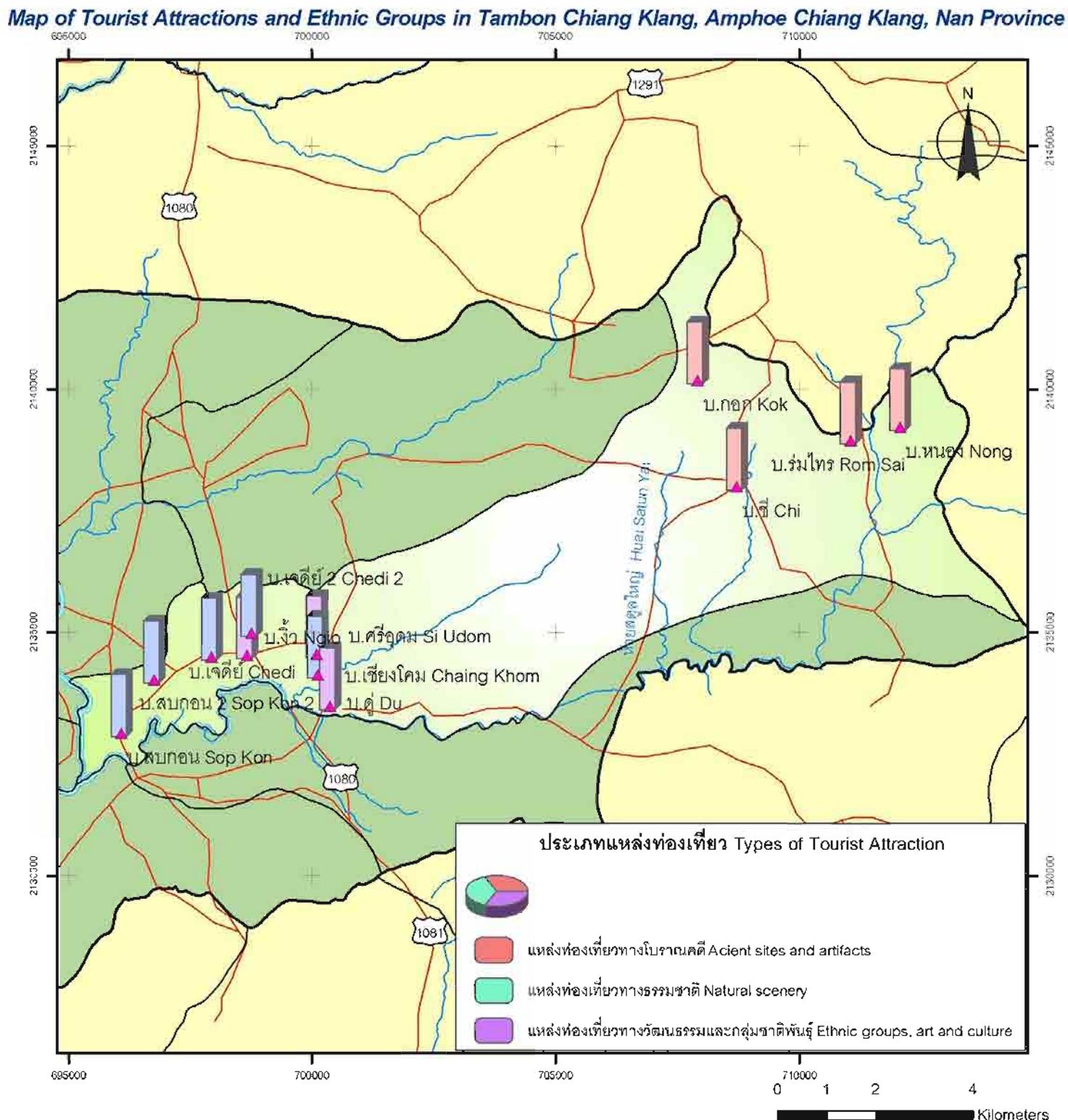
- หมู่บ้าน Village
- ถนนสายหลัก Main Road
- ถนนสายรอง Road
- แม่น้ำสายหลัก River
- แม่น้ำสายรอง Stream
- ตำบลห้วยโก่น Tambon Huai Kon
- อำเภอเฉลิมพระเกียรติ Amphoe Chaloem Phra Kiat
- จังหวัดน่าน Nan Province

กลุ่มชาติพันธุ์ Ethnic Groups

คนเมือง (ยก) Khon Mueang (Yuan)
เชม Khmu'
มัล-ไพร (ลัวะ ถิน) Mal-Prai (Lua', Thin)
ลือ Lue

แผนที่ท่องเที่ยวและกลุ่มชาติพันธุ์ ตำบลเชียงกลาง อําเภอเชียงกลาง จังหวัดน่าน

สัญลักษณ์แผนที่ Legends

- หมู่บ้าน Village
- ถนนสายหลัก Main Road
- ถนนสายรอง Road
- แม่น้ำสายหลัก River
- แม่น้ำสายรอง Stream
- ตำบลเชียงกลาง Tambon Chiang Klang
- อำเภอเชียงกลาง Amphoe Chiang Klang
- จังหวัดน่าน Nan Province

กลุ่มชาติพันธุ์ Ethnic Groups

- คนเมือง (ยวน) Khon Mueang (Yuan)
- ลือ Lue
- มัล-ปไร (ลัวะ ถิน) Mai-Prai (Lua', Thin)